

Z E M P L É N .

234 Társadalmi és irodalmi lap.

ZEMPLÉNVÁRMEGYE HIVATALOS KÖZLÖNYE

(Megjelenik minden vasárnap.)

ELŐFIZETÉS ÁR
 Egész évre 6 frt.
 Félévre 3 „
 Negyedévre 1 frt 50 kr.
 Bérmentetlen levelek csak lement kezeltől fogadtatnak el.
 Érintőzóna adatnak vissza.
 Egyes szám ára 20 kr.
 A szilárdított minden garandósor díja 20 kr.

HÍRDETÉSI DÍJ:
 hivatalos hirdetéseknek:
 Minden egyes sor után 1 kr.
 Azonfelül bélyeg 30 kr.
 Kiemelt díszbetűk s körzettel ellátott hirdetéseknek díjától térmentés szerint minden 10 centiméter után 3 kr számítatik.
 Állandó hirdetéseknek kedvezmény nyújtatik.
 Hirdetés a „Zemplén” nyomdába küldendő.

HIVATALOS RÉSZ.

20/89. sz. S.-a-Ujhelyi járás főszolgabírájától.
 A községi bírónak.

Gyana Mihály sárospataki illetőségű órástanonc Maliczky Lajos s.-a-ujhelyi órástól 1888. évi dec. 30-án délben 1 ezüst kettősfedelű remontoire, monogrammal ellátott órával megszokott. Személyleírása: kora 13 év, termete alacsony, zömök, szeme kék, szemöldöke gesztenyeszín, haja gesztenyeszín, orra, szája rendes. Felhivatnak a bírók, hogy a nevezettet nyomozzák, s eredmény esetén ide azonnal jelentést tegyenek.

S.-a-Ujhely, 1889. január 3.

Urbán Ferenc, t. főszbiró.

2788. sz. Zemplénavármegye kir. tanfelügyelőjétől.
 Körözvény.

A nagymélt. vallás- és közokt. m. kir. minisztérium f. évi december hó 8-án 46130. sz. a. kelt rendeletével a Vidéki János budapesti fővárosi iparrajziskolai igazgató által szerkesztett „Művészi rajzoktatás” (Paris, librairie des imprimeries réunies) című mintalapgyűjteménynek mind a három részét az orsz. közoktatási tanács véleménye alapján alsófokú ipariskolák és más fiú- és nőipariskolák használatára engedélyezte, s ajánlja, hogy ezen tanszer használatára a növendékekre kötelezővé tétessék.

Miről az ipariskolák t. igazgatóit tudomás és megfelelő eljárás végett ezennel értesitem.

S.-a-Ujhely, 1888. dec. hó 26-án.

Nemes Lajos,
 kir. tanácsos és tanfelügyelő.

Nevezetes időhatárhoz jutottunk. A folyó év nyarán lesz ezer esztendeje annak, hogy a magyarok itt laknak. Ez az év az ezredéves nemzeti lét megalapításának öröm-esztendeje.

Emlékezet s remény fognak ez idő.

T Á R C A .

Az állatok szellemi tehetségeiről.*

Van bennünk embe. kben az elbizakodottságnak és a gőgnek egy különös neme, melyet már az anyatejjel látszunk magunkba szívni s melyet az iskola aztán valóságos dogmává fejleszt ki bennünk: és ez az állatokkal szemben nyilvánuló nagy lenézésünk. Azt a verebek által is mindenfelől csiripelt mondást, hogy „az ember kétlábu eszes lény” — édes mindnyájan úgy szeretjük értelmezni, mint a német tudós a maga tudományát, hogy t. i. abból ő rajta kívül másban semmi sincs; mi is azzal altatjuk magunkat, hogy csak mi bennünk van ész és lélek, és hogy mi rajtunk kívül az összes egyéb teremtmények „oktalan állatok” — a melyek örülhetnek, hogy a jószágos anyatermesztet beléjük ész és lélek helyett, legalább egy kis ösztönt adott.

A dolog azonban nem egészen így áll! Azzal a mit éssznek és léleknek nevezünk, más élő teremtmények, az állatok is bírnak; és az ember meg az állat szellemi tehetsége között a különbség csakis a fejlettség fokában keresendő. Az állatokban azon szellemi képességek mind fellelhetők, a melyekkel az ember megáldva van; csak hogy bennök e képességek kisebb mérvben, gyöngébb

* A zemplénavármegyei orvos-gyógyyszerész egyesület által rendezett népszerű ismeretterjesztő esték sorozatában december hó 30-án felolvasta Dr. Ferenzy Elek.

határnál kezét. Tekintsünk vissza a régebbéigzett multba, s vessünk futó tekintetet a végtelen jövőbe. Magas életkort elért nemzeteknek, mint az öreg embereknek, messzire szolgál látásuk, nemcsak hátrafelé, de előre is.

Réges-régen, talán a VIII. században, Kelet erőteljesebb és bátor népeinek egy viruló törzse, melynek fejét *Magyar* néven említi a hagyomány, örök bucsút vett Ázsia végtelen pusztáin az *Elborusz* sziklafokaitól. Isten ujjmutatására figyelve, eleinek nyomdokán haladva, Mózesének parancsszavára hallgatva, száz évig tartó bolyongás után végre eljutott az ígért földre. Attila hunkirály ősi birodalmának északi és déli kapuin át, a 889. év nyarán lépett mai hazájába, ősei örökébe a „rettenetes” magyarság, melynek akkori számát 1,216,000 főre becsülik a történészek.

Kelták, dákok, pannónok, hunnók, gótok, longobárdok, gepidák, avarok, szlávok állami élete csak pünkösdi királyság volt e földön, melyben a magyarság életfája immár ezredéves életnek örvend. Amazokat elseperte innen a politikai időjárás zimankója. A magyar nemzet tíz század vízivatai között hazát dobított, számbeli erejét hat es fél millióra leiszaporította, nevét félelem- s később tisztelet tárgyává tette Európa minden népe előtt.

És ma, az ezredéves nemzeti mult időhatárán állva, büszke önérettel tekinthet vissza dicsőséges életére s kérdezve kérdezheti, van-e rajta kívül Európában még egy nemzet, mely ezredéves multtal dicsekedhetik. Ó annak a szép földnek, mely Kárpátoktól Adriáig terjed, a legrégebb, a legjogosabb birtokosa, ura, parancsolója.

Ellenség ádáz dühe nem vehetett s nem vehet erőt hona határain; mert a magyar nép isten választott népe; mert kardja,

kiadásban vannak meg és nincsenek oly harmonikusan kifejlődve, mint az emberben. E szellemi képességek központja, szerve, embernél, állatnál egyaránt az agy, melynek egészséges működését azon körülmény jellemzi, hogy öntudatos, hogy cselekményeinknél, bármit teszünk is, mindig tudjuk, hogy valmit akarunk, és hogy azt a mit cselekszünk, azért tesszük, hogy az akaratunk teljesüljön. Az a valami, a mit ösztönnek neveztek el, és a mi állítólag az állatok sajátja volna, abban különbözik az észről, hogy nem öntudatos, és az okszerűség nincs meg benne; vagyis azt mondják, hogy a midőn az állat cselekszik, nem tudja, hogy mit tesz és miért teszi azt és nem más. E szerint az állatokból automatákat csináltak, vagyis oly komplikált és önálló mozgással bíró gépeket, melyek ugyan magoktól mozognak, de nem tudják, hogy miért, cselekesznek, mert arra őket valamely magasabb hatalom által beléjük rejtett erő sarkalja; de tulajdonképen öntudatlan eszközök, miket egy soha eléggé meg nem magyarázott valami, t. i. az *ösztön* vezet.

Sokat okoskodtak már a legrégebb idő óta a felett az ösztön felett! Nem tudták, hogy mit csináljanak vele, hogy értelmezzék! Az ember lelkéhez nem merték, vagy nem akarták az állatok belső, szellemi világát hasonlítani, mert az lealacsonyítóan látszott az emberi méltóságra nézve és a vallások által is tiltott. És mégis lehetetlen volt elzárkozni azon tapasztalat elől, hogy az állatok cselekményeiben az észszerűség minden jellemző sajátja megvan, sőt gyakran megkapóan, feltűnően van meg. E tapasztalat hatása meglátszik a régebbi idők tudósain, nagy gon-

hagyomány és történelem tanúsága szerint a hadistennek győzhetetlen kardja. Isten vezérelte élete folyását. Az ígért földére elkalauzolta *Almos*. Államépületét a népjog és szabadság kőszálaira felépítette *Árpád*. A sötétség szellemét kiűzte hona határiból *Könyves Kálmán*. A lovagkor tisztelő tekintetét révére hódította *Sz. László*. Tártadulást után az elaléltat új életre támasztotta *IV. Béla*. A török fegyvereit összetörte *Hunyady*. Az egyházi és világi kényurság által fenyegetett népjogot szabaddá tette *Hollós Mátyás*. Európai tekintetűvé avatta *Nagy-Lajos*. A hit-élet szabadságát kivívta és biztosította *Bethlen, Bocskay, Rákóczi*. Az újkor polgáriasságának útjára vezette *Széchenyi* és *Kossuth*. Legdrágább kincsét, nemzeti nyelvét visszaperelte a szellem uzsorásaitól *Révay, Kazinczy*. Elrablott alkotmányát visszahódította *Deák*. Jelenben dicsőséggel uralkodó királya *I. Ferenc József*, hatalmas a hatalmasok között, hűségben törhetetlen nemzetét az európai béke órávé tette. És így tovább, nyomról-nyomra, időről-időre, bizonyítja a történelem, hogy a magyarnak gondviselészerű feladat jutott osztályrészül a nemzetek életében. Hazájában pedig, kiváló értelmi deréksége szerint, arra van hivatva, hogy a Nyugat kulturáját kiegészítse, összebékítse Kelet nyers erejével.

Ezer meg ezer viszontagság örvényéből hősiessé kibontakozva, békeesség után vágyik nemzetünk. A fegyverzaj elmorajlásával múzsák szelid énekszavára figyelmez. És hallja és lelkében viszhangot támaszt a jelmondat: *nyelvében él a nemzet*. Látva magakörött, hona határain kívül, a néprajzi alakulásokat, hogy t. i. ottan már csak egy nyelv van (a multnak drága öröksége, az öröklendő jövő záloga) és hallva királyától, a legelső magyar embertől, a nőgató szót: *a közművelődés terjesztését, mint*

dolkodóin, kik igyekeznek az ember számára oly különös magas polcot, kivételes helyet magyarázni ki a többi teremtmények felett, hogy a hasonlóság és rokonság eleve ki lett zárva: és az ember lelkéről alakult különböző tanok mind annak különös isteni származásáról és annak a testtől egészen független életéről tanítanak. Ily felfogás alapján fejlődtek ki egyrészt a természettudományok, másrészt a *lélektan*, mely az ember szellemi világának életéről, törvényeiről és jelenségeiről tanít. Képtelennél képtelenebb eszmék támadtak, lettek elvekbe foglalva és rendbe szedve, melyek egyszerűbbek vagy csillogóbbak és bonyolultabbak a szerint, a mint több vagy kevesebb ismerettel és fantáziával bírt azon agy, mely őket kigondolta; de egyformán bizonytalan téren kalandozott mindegyik.

A legújabb kor természettudományának nagy fejlődése utóvégre is nyakát szegte ez okoskodásoknak, és a midőn megteremtette az *ember élet-tanát*, egyszersmind határokat szabott és irányt adott azon okoskodásoknak is, a melyek az ember szellemi életével foglalkoznak. A természettudományok által földerített örök törvények világozása elől morogva bujnak el azon sokféle teóriák, melyek mindnyájan a tudományok sötét korszakának szüleményei, de melyek a kor uralkodó nézetei, valamint a hatalom erejével hosszú időn át fentartatva, az emberek egészséges gondolkodását egészen megromtották. Uralkodó nézettel, megsontosodva hagyományokkal, iskolai vaska apossággal kell küzdenie még ma is az ifjú tudományoknak, de küzdelme eredményes, hódít lépésről lépésre, a balhit és az áltudat vonul előle

Mai számunkhoz fél ív melléklet van csatolva.

Ced.

a valódi hazafiság megszilárdítását, nemes célnak tekintem — serény munka után néz.

Itt az ideje. A késés már veszedelemmel járna. Angol, francia, német, spanyol, orosz, mind-mind jóformán utána van már annak, amihez a magyar még csak most kezd: kiterjeszteni a nemzeti nyelv uralmát a legrégibb hon legszélső határáig. Az ókorban a nemzeti vallás tartotta össze, az újkorban a nemzeti közmívelődés forrasztja egygyé s formálja nagygyá az apró népelemeket. A nemzeti közmívelődés bélyege a magyarok hazájában csak a magyar nyelv lehet. Magyar közmívelődés annyi mint nemzeti kultúra. Nemzeti kultúra annyi mint ezredéves nemzeti erő, — s ez az ezredéves dicsőség koronája, a jövő ezredéves biztosítéka. Minden más logika hazug beszéd, csalfa okoskodás.

És mégis idegen nemzetiségek e haza földén a magyar rovására hegykélkednek. A honszerző és honfentartó magyar-elem mindjobban összezsugorodik. Az erdélyi részben egész vármegyék eloláhosodtak. A felvidék lakossága elnémetesedett, eltörsodott. A déli vidéken a szláv áradat ostromolja az elszigetelt magyarságot. Tösgyökeres magyarcsaládok elfelejtették anyanyelvüket, letettek nemzeti szokásaikról. Bezzeg nem így volt ez a XVI. XVII. században, amikor Erdély nemzeti fejedelmi keletet biztosítottak a magyar nyelvnek Lengyelországban, Moldvaországban. Az Árpádok alatt magyar, a vegyes házból való királyok idejében a magyar-latin, a Habsburgok alatt latin, 1848-tól kezdve újra magyar lett a nyelvi állapot s míg ez ország ország lesz közmívelődése is magyar fog maradni.

A magyaros mívelődés terjesztése a magyar köztársadalom kötelessége.

Esküdjék a társadalom a magyarnyelv-terjesztő és közmívelődési egyesületek lobogói alá!

A nemes célt királya tüzte hön szeretett nemzete elé. Mindenki teljesítse kötelességét!

Tétovázók! az ezredéves dicsőség nevében — előre!

Maradozók! a nemzeti kötelesség nevében — előre!

Csak így lehet a következő ezredéves fenmaradást biztosítani, a magyar nép fel-ségiségét szilárd alapokon betetőzni

Vármegyei ügyek.

A fegyvergyakorlatok alól való fölmentések ügyében a honvédelmi miniszter körrendeletet bo-

folyton vissza, mint a hogy hátrál a nagy fényű nap elől a sötét éjszaka.

De nem volt elég csak az általános emberélettant megváltoztatni. Föl kellett az új tudomány-nak rázni, bontani azokat a viszonyokat és rendszereket mind, a melyek az emberről addig léteztek; kapcsolatba kellett őt hozni a többi teremtet lényekkel: t. i. az állatország élére, az ifju tudomány nem az embert alacsonyította le, hanem az állatokat emelte föl. A mint az embert nem tekintjük többé valami különös csodászerű tüneménynek hanem egy, a természet örök törvényeinek, a külső behatásoknak ép oly mérvben alávetett lénynek, mint a többi teremtményeket; a mint az ember szellemi életét, mint testi életének kifolyását fogták fel, jól tudva, hogy gondolkodásunk és érzésünk elválhatatlanul össze van forrva életünkkel és hogy nincsen semmiféle részünk se, mely életünk megszűntével szinte menthetetlenül el ne pusztulna: azonnal megváltozott a lélektan; és minél természetesebben és egyszerűbben fogták föl az embert és szellemi életét, annál több és több rokon vonásra lettek az állatok szellemi világában. Arra a gondolatra jöttek, hogy talán a lélek és szellem nem az embernek kizárólagos sajátja, hanem talán az állatok is részesek benne! E téren különösen a franciák tündek ki régibb idő óta, mert a francia nemcsak maga szellemes, hanem szereti és keresi a szellemet másban is, az állatokban is.

Mindjárt első lépése az új tudományos áramlatnak az volt, hogy összehasonlítást tett az ember és az állatok, p. a legfőbb majmok teste között, és kimutatta, hogy nemcsak a fejlődés bizonyos stádiumáig tökéletesen egyenlően képződnek, ha-

csátott ki, melyben fölmerült kétségek eloszlátása céljából kijelenti, hogy a hivatalos kérelmek felett, a melyek állami vagy közigazgatási szolgálatban álló s fegyvergyakorlatra behívott valamely egyének a fegyvergyakorlat alól való fölmentése iránt a közszolgálat érdekében emeltetnek, az a hadtestparancsnokság van hivatalos érdemlegesen határozni, melyhez a fölmentendő egyén nyilvántartására hivatatott hadkiegészítési kerületi parancsnokság tartozik.

Bizottsági tagválasztás. A málcái vál. kerületben a m. é. dec. 27-én megtartott választás alkalmával *Dukay István* málcái körjegyő vármegye bizottsági taggá választatott.

A közmunka és közlekedési miniszter a vármegyékhez intézett körrendeletében utasítani rendelte a községi és városi előljáróságokat, hogy a közszolgálat érdekében a postamesterek és táviró kezelőknek elhalálzásáról a posta és táviróigazgatóságoknak azonnal jelentést tegyenek.

Pótlovazás elhalasztva. A g. k. vallású híveknek karácsony ünnepe miatt a f. hó 6-ára hirdetett pót-ló-vásár T. Terebesen f. hó 21-én fog megtartani.

A Deregyő és Vaján közötti Laborcz-híd a múlt hónap végén megindult jégzajlás elsodorta. E hídnek elpusztulása, írja az *Ungvári Közlöny*, nagy csapás a kaposi járásra, főképpen pedig Csicsér, Beés, Iske és Vaján községekre, melyek terményük nagy részét a bánóci vasúti indóházhoz, illetve szeszgyárhoz könnyen szállíthatták. Biz ennek a közös hídnek végpusztulását egy kis jó akarral segíthették volna nekünk ungi atyánkfiai elkerülni.

Nyugdíjszabályzat módosítása. A belügy-miniszter a községi és körjegyezői nyugdíjszabályzat módosítása tárgyában ismételve intézett felterjesztésre a vármegyéhez küldött leiratában a nyugdíjintézet alapszabályait akként rendeli módosítani, hogy azon megválasztott jegyzők, kik ez idő szerint tagjai az intézetnek — harminc évi, azon jegyzők pedig, kik ezentúl lépnek az intézetbe, negyven évi szolgálat betöltése után tarthatnak igényt a teljes fizetést kitevő nyugdíj-illetményre.

Orsz. vásár áthelyezése. A földmiv., ipar-és kereskedelmi miniszter kivételesen megengedte, hogy a *gálszécsi folyó hó 16. és 17-iki országos vásár* e hó 9. és 10-ére tétessék át.

A „Jó szív-egyesület” több tokaji árvizkárosult részére újabban 1300 ftnyi kölcsön összeget küldött, mely is a vonatkozó s bekebelezési záradékkal ellátott adósevelek megérkezéig a vármegye letéti pénztárában őriztetik. (Ugy tudjuk, hogy az adósevelek beérkezésének késedelme miatt a tokaji járásból való károsultak részére még az első ízben küldött kölcsönösszeg sem tétethetett folyóvá; míg az újhelyi járás területéről való károsultak már jó ideje, hogy kölcsöneiket felvették. E késedelemből a közönségre kár háramlik, mert: »bis dat — qui cito dat.« Szerk.)

nem később is ritkán fordulnak elő említésre méltó nagyobb bonctani különbségek. De nem csak az agynak, mint minden szellemi élet elfogadott központjának, szervezete lett az állatoknál az emberéhez hasonlóan felismerve, (minélfogva jogosan föltehetjük, hogy annak működése is hasonló,) hanem a test többi része, az életmód és az életfeltételek — a szellemi életünkre nézve oly fontos ideg és érzérendszer is megfelelőnek, rokonnak és hasonlóan állítható.

Ha már, okoskodott tovább az ifju tudomány, testi szervezetök lényegére nézve az állatok oly hasonlóak az emberekhez, miért ne volnának hasonló szellemi életükre nézve is? Hiszen a test csak eszköze a szellemnek, csak hűvele a léleknek, legyen az a test akár emberé, akár állaté. Tagadhatatlan tény, hogy bizonyos fejlettségű és finomságú testszervezet, a szellemi organizmus megfelelő fejlettségét és finomságát vonja maga után; az ember pedig testi szervezetére nézve oly sokkal finomabb, nemesebb és arányosabb minden más állatnál, hogy szellemi organizmusának is megközelíthetetlen magasságban kell állania még a legokosabb majomé felett is; de ebből nem következik sem az, hogy az ember valamely különös, csakis általa birt szellemi képességgel bír, sem az, hogy a többi állatok is testszervezetüknek megfelelő fejlettségű szellemi erővel ne bírhatnának. Tagadhatatlan tény azonban az is, hogy éppen a szellemi téren ember és állat között végtelen nagy ürténing, de mely részben már is át van hidalva.

A fejlődés, az évenként történő száz és száz minden irányú tudományos megfigyelés mind jobban-jobban töltik be ezen ürtet által, hogy

Levelezés.

Homonna, 1889. január 4.

Tek. Szerkesztő ur!

A homonnai kaszinó saját alapja javára e hó 26-án bált rendez. A kaszinók bizonyos, hogy nem felelnek meg annak az eszménynek, minőnek Sééchenyi István megálmodta, még sem lehet tagadni jelentőségüket, s megérdemlik azt, hogy Terpszihore is is meg hozza nekik a maga áldozatát. Minden kis városban a kaszinó egyesíti magában a művelt elemeket, akiknek civilizált emberhez való szórakozáson kívül az olvasás a legelső igényük és élvezetük. A kaszinó irányt ad a közönség közérzésének s miután ott naponként összejön a társaság eleje, lehetetlen, hogy e különböző elemek folytonos érintkezéséből szikra ne pattanjon ki, eszme ne kerüljön a felszínre. Szóval fontos érdeke minden művelt közönséggel bíró városnak, hogy kaszinója, mely a társas élet élte-tője, virágozzék.

Nagyon természetes és helyes, hogy Homonna ezt az intézményt segíti még mulatsága közben is, s még akkor sem felejtkezik el róla. A vidék és a szomszéd városok azonban, akik közvetlenül hasznát belőle nem nyernek, ez által a szent cél által nem nagyon hagyják magukat táncba vinni. A bálbizottságban a reklám mindenféle eszközei említésbe is jöttek. Hir volt arról, hogy amennyiben a bál tombolával lesz egybekötve, legyen az első nyeresemény 1000 fánk, vagy hívjunk meg valami lapplandi énekesnőt — aki természetesen könnyen indokolhatólag nem érkezik meg.

Vége megnyugodtunk abban, hogy a legnagyobb reklám, akkor midőn Zemplénvármegye figyelmét e bálra felhívjuk, ha hivatkozunk a homonnai kaszinóbálok régi hírére s azokra a kedves emlékekre, melyek oly sok embert kötnek Homonnához — Zemplénben.

Az egykori homonnai bálók találkozó helyei voltak a vármegye intelligens közönségének, elegancia és a rendezőség leleményessége tekintetében ritkította párját vármegyeszerte egy-egy kaszinóbál.

Hiszünk, hogy sokan lesznek, akik megpróbálják, vajjon olyan édes és tüzes-e a csókja, mint azelőtt.

Ami pedig az emlékeket illeti, kérjük vegye mindenki elő rózsaszínű szalagall átkötött ereklyéit, nem lesz senki Zemplénben, akinek közöttük ne akadna egy hervadt virág, letaposott ruhafodor, gyűrött szalag, mely Homonnára emlékezteti őket s engedjenek annak a kedves hatásnak, mely őket ekkor hatalmába fogja keríteni s mely azt fogja mondani: Menjünk még egyszer el a homonnai kaszinó-bálba!

Kiváló tisztelettel maradtam a tek. szerkesztő ur hive: Aliquis.

Hírek a nagyvilágból.

Az olasz király jóvendőlátása. Umberto király, szövetségünk, az új év alkalmából nála tisztelettel kamara- és országos tanács küldöttségéhez szólva, kifejezte, hogy leghőbb óhajtása a béke fenntartása. Azután hozzá tette: hála a nagyhatalmasságok jóakaratu működésének, a béke ez évben is meg fog óvatni.

A muszka cárné kedélybaja a borkii vasuti

mindinkább kiismervén az állatok szellemi életét, őket mindig több és több emberi vonással ruházzák föl. A megfigyelések, de sőt maga a véletlen, mely már oly sok nagyfontosságú tudományos találmányt segített napvilágra, naponként több és eklatansabb adatot szolgáltatnak az állatok szellemi tehetségéről, mi mind azt bizonyítja, hogy az állatok többé-kevésbé ép oly szellemi világgal bírnak, mint az ember maga. Az agy és a szív, az ész és a kedély ép ugy intézi az állatok tevékenységét, mint a hogy az embert vezeti. Különösen a magasabb rangu állatok minden tetteiben az ész és a kedély tükröződik vissza, mint azt nem egy példa igazolja.

A drezdai állatkertben volt egy *Mafuka* nevű majom, mely értelmessége, ügyessége és szemtelenül emberies magaviselete folytán igen hamar kedvence lett a közönségnek. E szegény állat is fogoly majomtársainak szokott betegségébe, a tüdősorvadásba esett, és betegségének vége felé nagy fájdalmakat kellett elszenvednie. A szegény állat nyugodtan türté kinjait és meglátszott rajta hogy tudja, érzi, hogy szenvedéseit senki se tudja gyógyítani, vagy csak enyhíteni is. Ilyen lemondásos önmegadásban maradt egész néhány óráig halála előtt. Midőn halála közeledett az állatkert igazgatója, ki e majmot különösen szerette, s kihez a szegény beteg állat is nagyon ragaszkodott, még egyszer eljött hozzá s lehajolva a beteg ágyára, a kedves értelmes állat karjaival átölelte hű gondozója nyakát, nyugodt tiszta szemével egy darabig csendesen nézte, aztán rövid időközökben háromszor megcsókolta s visszatulva fekhelyére, kezét még egyszer — a hosszú együttlét után mintegy vég-

Folytatás a mellékleten

beléptek, s közülök az egyik értelmes, magyar szóval szépen megköszönte az egyesület jótéteményét. Nem mulaszthatom el felemlíteni az egyesület buzgó titkárát, Dr. Schwarcz Ignácot, ki tulajdonképpen lelke az egyesületnek, bár a választmányi tagok is sokat fáradoznak. A gyűlést jó kedvű lakoma követte, Kitarást és sikert kívánunk a derék egyesületnek.

(Karisa gyűrű) *Körtvellyessy Béla* sárosmegeyi földbirtokos és szab. áll. honvéd hadnagy december hó 22-én jegyet váltott Tolcsván Stépán Gézáé kedves leányával, *Irénnel*.

(Régi feljegyzések az időjárásról.) Egy vén könyv, a *Kultúr István* által írt és kiadott „Hasznos mulatságok”-nak 1822. évi kötete van előtünk. Ennek a 162. s következő lapjain ily cím alatt „A hajdan, 's közelebb mult esztendő”-különös Időjárásának Jegyzéke, a mosani (t. i. 1822-iki) havatlan meleg tél és időjárás alkalmából közölve van minden egyes esztendőnek időjárásai karakterisztikonja. Az érdekes jegyzékből, mely Krisztus születése után a 252-ik évtől kezdve 1799-ig hiteles adatok alapján sorolja föl az időjárás viszonyait, t. olvasóink hasznos mulatsága (?) okáért lenyomatjuk a lágy és száraz, tehát a mostanival meglehetősen egyező telekről emlékeztető évet, — és pedig: a 252-ik esztendőben igen lágy és száraz tél volt, igen száraz tavasz és nyár követte. A 374-re forduló hasonló havatlan és száraz tél volt, iszonyu száraz tavasz, nyár és ősz követte. 442-ben száraz tél és nyár. 527, 28, 29-ben száraz, lágy telek, száraz meleg nyarak. Száraz telekre szinte olyan nyár következett: 547, 52, 67, 68, 87, 88, 94. 604, 66, 67, 68, 74. 717, 18, 67, 96, 97, 98. 856, 57, 58. 986, 87, 88, 92, 93. 1006, 7, 8, 17, 18, 19, 48, 96, 97, 98. 1117, 35, 36, 37, 42, 82, 86. 1224, 87, 89, 94. 1301, 2, 28, 32, 43, 50, 51, 64, 86, 96, 97, 98. 1406, 7, 8, 20, 21, 22, 24, 26, 27, 28, 39, 41, 42, 47, 48, 63, 67, 68, 71, 72, 74, 77, 78, 84, 88. 98. 1513, 14, 18, 24, 30, 40, 54, 56, 57, 58, 64, 72, 86, 87, 88, 90, 91, 94, 96, 97, 98. 1601, 4, 7, 8, 10, 17, 18, 20, 22, 25, 28, 42, 51, 52, 56, 60, 66, 74, 88, 91, 92, 94, 97, 98. 1706, 7, 8, 11, 17, 18, 21, 22, 24, 26, 27, 28, 31, 32, 34, 36, 37, 39, 41, 46, 47, 50, 54, 59, 61, 62, 63, 64, 66, 67, 68, 72, 74, 76, 77, 78, 79, 88, 90, 91, 94, 96, 97, 98-ik évben. E lágy és száraz telek után csaknem mindig száraz nyarak következtek. Kívánjuk, hogy a vén Sibilla jövendölésének az idei nyárra ne legyen igaza.

(A tél áldozatai) Az új esztendő reggelére kelve váratlanul s nagy erővel beköszöntött, 2-án és 3-án gyilkos erejűvé fokozódott »pogány idő» emberéletet is követelt áldozatul. S. Patakon 3 ára viradólág Peszternák Juliánát az u. n. bábagödörben, — ugyanakkor S.-a. Ujhelyben *Orbán József*, gazdasági gépésznek egyik bérését a mezőn, hol a dermesztő orkán ellen egy szalmakazal alatt keresett buvóhelyet, megfagyott állapotban találtak. Egy kir. utmesternek pedig, aki felebbalóival mütárgyak felülvizsgálatában fáradozott, az orra fagyott meg. Felvidékünkéről érkezett tudósítások szerint e hó 2-án és 3-án Romür hőmérője ottan a minusz 17—20 fok körül ingadozott; 4 ére viradólág erős havazás volt.

(Vándormadarak) E napokban három Amerikába induló t.-terebesi atyáit tartóztatott le rendőrségünk az ujhelyi vasuti állomásnál. A jobb hazáról álmódó vándorok nevei: Krodos György, Bocskoros György és Berety György.

Irodalom.

Zola Emil legújabb regénye. Az „Egyetemcske Regénytár” IV. évf. 7—8. kötete Zola „Alom” című regényét hozza. — A már II. kiadást ért csupán kiváló magyar írók elbeszéléseiből összeállított Mikszáth 1889. évi Almanachja után a modern francia regényirodalom egyik legújabb és legkiválóbb terméke. Az „Alom” csak alig néhány héttel ezelőtt jelent meg Párisban s Zola e művével fényesen cáfolja azokat kik csodás tehetségét azzal kicsinyítették, hogy csupán a visszataszított, undorított tudja festeni. E regény tiszta, szűz és szende, s a legmagasztosabb költői ihlet lengi át, midőn egy leány szereimét, ábrándozását írja le, ki ártatlanságban növekszik csendes, egyházas környezetben, nem érintve a hétköznapi, durva világtól. De az idill mellett a realista író nem tagadja meg magát s leírásának bősége, közbeszótt egyháztörténelmi és műtörténelmi adatainak egész tárháza és alakjainak jellemzése még eddigi legmelegebb híveit és ismerőseit is bámulatra ragadták. Ez a regény valóban tökéletes szűzies lesz és kezébe lesz adható a leányoknak is, írta egyszerű, de sokatmondó jellemzésül a szerző maga a mult évben. És igazat fog neki adni min tenki, a ki emez eddig legkezebb művét gyönyörrel olvassa. Az „Alom” megjelent a Singer és Wolfner könyvkereskedésben s ára két díszes piros egész vászonkötésben 1 ft.

A míg él, barátja marad a »Képes Családi Lapok» című szépirodalmi, ismeretterjesztő, képes hetilapnak, a ki gazdag tartalmával, gyönyörű képeivel megismerkedett. E lap előfizetési ára egész évre 6 ft, félévre 3 ft, negyedévre 1 ft 50 kr., s a kiadóhivatal Budapestben, nagy koronautca 20. sz., melyhez az előfizetések legcélszerűbben postautalványon intézendők, kívánatra bárkinek ingyen és bérmentve szolgál mutatóvényszámmal.

Egyesületi élet.

A nemzethez!

Mátyás király születési házának emléktáblával jelölése s emlékszóba tárgyában Kolozsvár sz. kir. városnak evégre kinevezett bizottságától a következő felhívást vettük: Kolozsvár sz. kir. város legnevezetesebb történelmi emlékü épülete, az Óvárban az az ódon szerű polgári ház, melyben Magyarország dicső királya, Mátyás született, majdnem öt század viszonyaitól által megviselve, oly roskatag állapotban van, hogy fönnmaradása csak idő legfeljebb egy két évtized kérdése. Az emléktábla, melylyel a város közönsége, dicsőségesen uralkodó apostoli királynak I. Ferenc József őfelsége adománya s lelkesítő példája által buzdítatva, ez ódon házat diszesíteni elhatározta, meg fogja ugyan jelölni a helyet, hol a nagy király bölcsője ringott, de maga a romladozott ház csak alapjából leendő stilszerű új építés által lehetne a jövendő nemzedék kegyelete tárgyul fonttartható. Ez a körülmény hozta létre azt az óhajtatást, hogy Kolozsvár város legnagyobb szülőföldjének, a magyar nemzeti jellem legigazabb képviselőjének, a legnépszerűbb magyar királynak emléktáblát falai közt a késő századokra is megörökíteni törekedjék s kegyeletét és háláját a szülővárosát jótéteményekkel elhalmozott dicső király emlékeztető iránt az ő nagyságához méltóan fejjeze ki. Így született meg a város közterét diszesítő Mátyás király szobrának eszméje. A lelkesedéssel fogadott eszme megtestesítésére Kolozsvár sz. kir. város törvényhatósági bizottságának közgyűlése megette a legelső lépést, midőn e célra 5000 főt szavazott meg s kebeléből bizottságot alakított, mely a város értelmiségének kiváló tagjaival együtt a cél kivételére szolgáló módokról és eszközökről tanácskozzék s a végrehajtás terén a kellő intézkedéseket tegye. A bizottság azt az elvet tartva szemé előtt, hogy a tervezett Mátyás-szobornak a nemzeti közérzelem megtestesült kifejezésének és így országos műemléknek kell lenni, abban állapodott meg, hogy az egész magyar hazában gyűjtést indít meg a szobor költségének előteremtésére. Abban a hitben és reményben, hogy fölhívásunk mindenütt, hol magyar él, visszhangra fog találni, bizalommal fordulunk hazánk hű fiaihoz és leányaihoz, hogy adományaikkal, a gazdagok forintjaikkal, a szegények filléreikkel, e nemzeti emléket minél előbb leendő felállítását lehetővé tenni sziveskedjenek. Az erdélyrészi megfogyott, de lélekben meg nem tört magyarság, melynek ősei a nagy király, és dicső atya, a keresztyénység középkori legnagyobb hőse, zászlai alatt mindig híven küzdöttek a magyar állam és az európai polgárisultság védelméért vívott nehéz harcokban, melynek fia és leányai a legnehezebb időkben is mindig minden nemzeti közcélra lelkesülten meghozták áldozataikat, joggal vél arra számíthatni, hogy az erdélyi részek legmagyarabb s legmiveltebb városában föllálandó nemzeti emléket eszméjét, mely hivatva van a dicső mult iránti kegyeletet apolni s nemzeti műveltségünk fensőségi hatalmát hirdeti, a hazafi értelem kész lesz s a nemzet közakarata erős lesz megvalósítani. Szives adományok nagytiszteletű unitárius esperes és főgimnáziumi tanár urhoz, mint a szobor bizottság pénztárnokához (Kolozsvár, hosszú-utca 5. szám) küldendők. Kolozsvár sz. kir. város törvényhatósága nevében: **A szobor-bizottság.**

KÖZGAZDASÁG.

Emlékirat.

az 1889. évi január 7-én S.-a.-Ujhelyben tartandó répacukor-gyár gyűlésre.

Értekezlet tartatott S.-a.-Ujhelyben, 1888. december 12-én, mely értekezletből felhívások küldettek szét a nagybirtokosokhoz oly célból, hogy egy ezen vidéken esetleg felépítendő répacukor-gyár részére a szükséges répacukor-termesztését biztosítsák és ezenfelül szerződés minta is küldetett, melyszerint közöltetnek azon feltételek, melyek szerint hajlandó lenne a gyár, a cukorrépat a termelőktől át- illetve megvenni.

A kibocsátott szerződés immár a nyilvánosság; nincs mit kutatnunk keletkezésének forrását, de kritikai reflexióinkat megtehetni reá: **a nyilvánosság jogának tartjuk.**

Hogy és legkivált a megváltozott és kedvezőbbre fordult adóztatási viszonyoknál fogva a répacukor-gyártás és ezzel természetesen a cukorrépa-termelés is haszonnal fog járni ott, hol azt a talajviszonyok és egyéb körülmények megengedik, azon kételkedni alig lehet. De nagy elővigyázattal kell eljárniok a termelőknél.

a) Hogy érdekeik a gyártás érdekeivel az igazság osztó elvénél fogva **igazságos és méltányos összhangba hozassanak.** Mert a tapasztalás, fájdalom, azt bizonyította, mikép igen sok gyári vállalkozás és ezek között különlegesen a répacukor-gyártás

is, ahelyett, hogy a mezőgazdálkodásági ipart jövedelmezőségben előbbre vitte és a mezőgazdát valamely előnyben részesítette volna: **csatornává változott át, melyen a mezőgazda méltán megérdemelt jövedelmének legnagyobb része idegen tőkepenzesek gyűjtő medencéjébe folydogált.**

b) Hogy meggondolják, mikép a cukorrépa-termelést birtokaikon csak „cum grano salis” alkalmazzák! Mert így tisztességes jövedelmet hozhatnak belőle anélkül, hogy talajukat a taltermelés által kimerítenék; az illuziórus nagy jövedelem ígérkezése által elcsábítatva könnyen azon lejtőre juthatnának, melyen a jelzett talaj kimerülést találhatnók. Mert a cukorrépa-termelés és gyártás körutat csinál az európai kontinensen és — fájdalom — ezen vándorlásának utját igen sok helyütt jelzik a talajkimerülés szomorú emlékkövei! . . .

Mivel pedig Zemplénvármegyének azon részét (S.-a.-Ujhely és vidéke), melyen a cukorgyár felépítése tervezetik, mind talajára, mind pedig munkaviszonyaira való tekintettel — kivételével a kivételeknek — cukorrépa-termesztés- és gyártásra alkalmasnak tartjuk: jónak látjuk következő észre-veleinket hangsúlyozni.

Cukorgyártásra a régi elméletek és tapasztalás szerint azon répa tartatott alkalmasnak, mely 70%-tól*) felfelé polarizált. Átlagos polarizációnak tehát elfogadható a 9—10%^{*)}. Vannak ugyan répák, melyek a jelzett átlagos % on felül is polarizálnak, de a **kivételt** véleményünk szerint **szabályul** elfogadni nem lehet, már csak azért sem, mert amely répatalajon a répa magas %-ot polarizál, ott legtöbbször a termés hozamátalaga ellensúlyozza a magas polarizációt.¹⁾

Elfogadva tehát bázisul a 9—10%-os polarizációt vizsgáljuk meg mit ígér a keletkezendő gyár egy ilyen répának tiszta sulyu métermázsájáért? Ígér érte oda szállítva a vasut vagy gyárhelyiséghez és itt prizmákba, amott kocskiba rakva (csoda, hogy még a befödést nem kívánja!) **65, mond hatvanöt krajcár.**²⁾ A 65 krajcár felül ad 35% minden jel szerint, diffuzionált szeletet, mely szeletnek métermázsáját ő maga sem becsüli többre 15 krajcárnál.

A számadás tehát így alakul:

1 métermázsá répa ára . . . — ft 65 kr.
az ennek utána járó szelet . . . — ft 5.25 kr.
összesen: — ft 70.25 kr.³⁾

Ezen árból a vasut- vagy gyárhoz való szállítás és prizmákba vagy vagonokba való rakás költségeire, középtávolságot véve tekintetbe s a szorgos munkaidőt, melyben a szállításhoz eszközöltetnie kell, bizvást leüthetünk — ft 10 krt marad tehát — ft 60 krt. 70.25 — 10 = 60.25 kr.

Nem hanyortogatva a répa prizmákba és vagonokba való rakásának *vexatorius voltát*, mit másutt mindenütt a gyár eszköztelt éppen azért, mert a két érdek között a közép ut csak **ez lehet**; arra sem reflektálunk, mikép, ha talán időközben a gyárnak a vasuti szállításért a most fixirozott háromévi 8, 9 és 10 krral több vitelbért⁴⁾ kellene fizetnie, hogy ezen vitelbért többlet a termelő terhére irassék. Mert hogy ezen kombinációba a termelő közönség bele menjen, **azt egyszerűen nem hisszük.**

Megjegyezzük még, mikép a gyár előlegezni ígért pénzüsségeket a szerződés hibásan nevezi „előleg”-nek, mert mivel utánuk 4% kamatot számít, szabatosan distingválva tehát az semmi más, mint **4%-os kölcsön!**⁵⁾

Nem alterálhatván e szerint számadásunkat semmi, 100 kilogram répáért 60 krt kapna a termelő.

Ezen ár oly csekély, mikép a régi adóviszonyok között is prosperált gyárak által fizetett árakkal sem állja meg a versenyt! (Pedig azóta bár az életárak hanyatlottak, de a **napszám meg is fogyott meg is drágult**; a répa-termelésnek pedig ez a **főfaktor!**)

Mert a dunántuli gyárak (Csepreg, Bükk, Sajtos-kál Czenk stb) fizettek egy bécsi mázsa cukorrépaért beszállítva a gyárba 45—55 krt, vagyis **átlagár szerint 50 krt**; és így leszámítva

*) Talán 10%-tól! Szerk.
**) Helyesebben 10—12%. Szerk.

¹⁾ A magas átlaghozam a répa sűrű sorközi állásával egyenes arányban áll — és mentül sűrűbben áll a répa, annál egyenletesebb és aránylag cukortartalmasabb lesz az. Így a ritka növényközzel bíró cukorrépa már nagyobbra nő és így e miatt több vízzel bírva, kevesebb cukortartalmúvá leendő. De ha bár nagyobb répák van, mivel az ritkán van ültetve, így kevesebb lesz holdankint a hozam, mintha a répa apróbb, de egyenletesen sűrű. Ezért egyik főkélléke a jó cukorrépa, hogy az a sorban jó sűrűn álljon, a mit avval jelezhetünk a leghelyesebben, ha a sorköz távolság 40—45 cm. s a növényközé 20 cm. Szerk.

²⁾ De csakis a legrosszabbul polarizáló répáért ad 63 krt, a mit más cukorgyár vagy el nem fogad, vagy csak nagy árengedményekkel fogad el. De a jobb répáért már 70—80 krt és még 1 főt is fizet. Így a számítási alap nagyott változik. Szerk.

³⁾ És még ad 6 kilo gyári salakot is! Szerk.

⁴⁾ Ez kifogás alá esett már az első értekezleten. Szerk.

⁵⁾ A mely azonban a gazdai hitel és a forgó tőke hiányában igen jól esik és a mely képességet ad a cukorrépa termelésére. Szerk.

ebből 10 krnyi átlagos beszállítási költséget, kapott a termelő 56 kilogram répáért 40 krt és 17-20% szárazra préselt répatörkölyt. ami a keletkező gyár által ígért diffuzionált tarthatatlan, vízzel szaturált szeptélnél mindenesetre nagyobb értéket képviselt.

Ha tehát 56 klgm tisztasuly répáért kapott ott a termelő 40 krt, itt jogosan kívánhat 71-24 krt; melyhez hozzáadva a preszlingnek csak itteni árát 5-25 krt, kellene kapnia 76 1/2 krt.

És ha figyelembe vesszük, hogy egy mmázsa takarmányrépának az értéke, minimó kalkuló, képvisel 40 krt, ha tekintjük, hogy a takarmányrépából két akkora termés átlagot várhatunk, mint a cukorrépából; és itt figyelmeztetünk arra, mikép nagy tévedésben vannak azon termelők kik azt hiszik, hogy a cukorrépából is akkora terméseket fognak nyerni, mint a takarmányrépából kaptak; (e figyelmeztetés leginkább helyén való a Bodrogközre nézve, hol hozzá szokva vagyunk, csak az alig multban szántóföldde alakított tőfenekekben óriási takarmány-répaterméseket produkáltak.) Ezen földeken gyártásra elfogadható répat, a benne levő vadtavak miatt és azért, mert cukortartalma a kívánt polarizáció minimumát sem éri el, termelni nem lehet), ha szemmel tartjuk, mikép ezen répat csak a gazdaság kebelében be és nem a gyárba vagy vasúthoz kell szállítanunk és hogy ezen répat hízalási vagy takarmányozási célokra felhasználván, utána nagy mennyiségű trágyát nyerünk, holott a cukorrépa elvándorolván, gazdaságunkból, ezen előnyben nem részesülünk: a számitás határozottan a takarmány-répatermelés javára rezultál) és arra int, *miszerint 80 kron alól a preszling értéken kívül, répáinkat nem adhatjuk!* Mely 80 krajcárban megállapított ár is csak *minimális árkepen* fogadható el; mert a répának magasabb polarizációja, a feladó helytől nagyobb távolság stb., nagyobb igényeket támasztani is feljogosítják a termelőket.

De bele kellene nyugodnia a gyárnak abba is, hogy beszállított répánkat mind a gyár, mind pedig a vasutnál lemászás után, az ő közgei vegyék át és gondozzák; mert az ő általa stipu

*) Mindenesetre hangsúlyozni kell, hogy a tőfenekek igen alkalmas lehet a takarmányrépa termelésére, ha abba a talá- viz be nem fakad, vagy a csapadékok abba össze nem folynak, de tőfenekekben cukorrépat termelni nem lehet és nem szabad!

7) Ilyen elmélet alapján a cukorrépa termelés nem bő- dithatta volna meg Európa valamennyi államait és azok ha- ladni vágyó és számitani tudó gazdáit, és a cukorrépa nagy jövedelmezősége nem nyert volna olyan nagy jelentőséget, mint a minövel minden vidék meggazdagodására nézve az bir, hanem termelneék „more patrió” ma is: csupán takarmány- répat!

*) A nagy-surányi gyár 1885/6. évben 86 1/2 kron vette át gf Károlyi uradalmától a répat, és ilyen ár mellett kat. holdankint a számadások: 62 ft 9 kr. tiszta jövedelmet mutatnak ki, holott ingyen répa magot nem kapott, mint a hogy nekünk az ajánlván és a gyári salak sem lett számitva. Mi szivesen engedünk a 62 ft 9 kr. tisztajövedelemből 22 ft 9 krt, és ha csak 40 ftot nyerünk, ez oly óriási emelkedés lesz mai gazdasági jövedelmeinkben, hogy annak kedvéért valóban kapni kell az alkalmon, hogy cukorrépat termelhesünk. Szerk.

lált eljárás vexatorius és tekintve, hogy a beszállítást a termelők nagyrésze, a fontos gazdasági munkák miatt, nem *sajátlag*, hanem fuvarosok által eszközöltetnék, *kivihetetlennek* is látszik előttünk. Végül elfogadandó lenne a gyár által azon elv, mely szerint bármiképen változnak a vasutak szállítási tarifái, ezen változásokból származható minden több kiadás az ő rizikója legyen. Ezt kívánja a viszonyosság elve. Mi szerződünk a gyárral a jövő eselyeire való fentartások nélkül, azt tegye a gyár is velünk szemben!

Kiss Károly.

Tudomásul.

A zemplénnvármegyei gazd. egyesület elnöke- sége részéről tenyészbikák beszerzése iránt a „Zemplén” legutóbbi hasábjain közzétett felhívás következtében lapunk zártáig hat szarvasmarha- tenyésztő részéről tétetett bejelentés; és pedig eladásra küld: gf *Sztáray Antal* N.-Mihályból 6 db 4 éves és 9 db 3 éves magyarfajú-, gf *For- gách László* Mándokról 2 db 1 3/4 éves magyarfajú-, *Viczmány Ödön* Buttkáról 1 db 3 éves magy. fajú, *Hertelendy Ferenc* Kenyézről 1 db 5 éves és 1 db 4 éves m. fajú-, *Szervicsky Ödön* Szomo- torról 2 db 1 3/4 éves pincgaui-, végre *Bujanovics Béla* T. Izsépből 3 db 1-1 1/2 éves kuhlendi tenyész-bikát.

KIMUTATÁSA

a zemplénnvármegyei nyilvános közkórház 1888. évi december havi beteg-forgalmának.

1888. nov. 30-rol ápolás alatt maradt	1888. decz. 31-ig újjonnan felvételt	Ápoltak összege	Ezek közül elbo- csátattak				Összes fogycaték	A hó végével ápo- lás alatt maradt	Az ezen idő alatt fel- merült ápolást napok
			Gyógyulva	Javulva	Gyógyulatlan	Meghalt			
40	42	82	46	—	—	3	49	33	2098

Tokár József,
alorvos.

Dr. Schön Vilmos,
főorvos.

Szerkesztőségi posta.

K. P. urnak Rákócz. Megkaptuk s legközelebb véle- ményt mondunk küldeményéről.

Igen tisztelt munkatársainknak, kik az új év alkal- mából szerkesztőségünket üdvözléteikkel megtisztelni szives- kedtek, azép figyelmükért köszönetet mondunk.

Cs. L. urnak *Ada*. Türelmet kérünk. Az ön cikkeinek szánt rovat most aktuális feladatok teljesítésével van elfoglalva.

Felelős szerkesztő:

HORVÁTH JÓZSEF.

Főmunkatárs: **DONGÓ GY. GÉZA.**

Kiadótulajdonos: **ÖZV. BORUTH ELEMÉRNÉ.**

Hirdetmények.

Pályázati hirdetmény.

A s.-a.-ujhelyi orthodox izr. hitközség he- tenkénti, átlag 8-10 mm. kóser hús szükség- letének fedezését nyilvános pályázati uton akarja biztosítani. A feltételek a hitközség irodájában megtudhatók, hová az ajánlatok 1889. évi január hó 16-ig intezendők.

Schweiger Ignác,
hitközségi előljáró.

Nincs többé fogfájás!! Könnyen vérző be- teg és gyulladt foghust gyógyít és erősít, a fogkövet eltávolítja és képződését meg- gátolja; a szájbúzt azonnal megszünteti napontai használatnál

cs. és k. udvari fogorvos és udv. szállító, valódi

Dr. POPP világ- **Anatherin**
hirü **SZÁJVIZE**

kétszer oly nagy palaczkokban mint eddig.

Ezzel egyidejűleg alkalmazandó

Dr. POPP fogpasztája mely a fogakat
ges és szép állapotban tartja. folyton egészségé-

Dr. POPP Anatherin fogpasztája mely
jobb és legfinomabb szer a fogak tisztán tartására és a foghús meg- erősítésére

Dr. POPP fogpora regyogó fehérségű fogakat köl-
csönöz anélkül, hogy mint más fogporok a fogak zománczát megsértené.

Dr. POPP növényiszappana a legjobb gyógy-
mindenemű bőrkütiések ellen és különösen füldökhdz.

Dr. POPP NAPRAFORGÓ (szap-) (nem glicé-
VENUS (pana) rin.) A leg-
ujabb és a legfino-
mabb divat-pipere szappanak. A bőrt bárszonyfinommá teszi.

Árak: Anatherin-szájvíz 50 kr., 1 firt és 1 firt 40
kr., Anatherin fogpasztája tégelyben 1 firt 22 kr.,
Aromatikus fogpasztája 35 kr., Fogpor dobozban
63 kr., Növényiszappan 30 kr., Napraforgó szap-
pan 40 kr., Venus-szappan 50 kr. E szerek kap-
hatók: S.-a.-Ujhelyben: Zlinszky J., Kincsesy P. és Cs.
Buday A. gyógyszerészeknél és Szentgyörgyi V. kereskedőnél.

Dr. POPP J. G. udv. fogorvos urnak.

Cs. és kir. kiz. szabadalmazott Anatherin szá-
vizét vegyészeti tanmühelyemben a legszorgosabb
vegyi vizsgálatnak vettem alá, melynek ered-
ménye, hogy:

Anatherin-szájvíze kizárólag a legjobb minö-
ségű alkatrészekből áll, melyek a nékik tulajdo-
nitott gyogyerövel teljes mértékben birnak és tu-
dományos tapasztalatok alapján kellő szakértelem-
mel vannak összeállítva, úgy hogy a szájvíznek
használatá lármi fog és szájbajoknál általában
az igazsághoz képest bárkinek legmelegebben
ajánlható.

Dr. WERNER

a boroszlói vegyészeti intézet igazgatója, gyógyszerész és hites
vegyész.

Hamisításoktól óvakodjunk!!

A s.-a.-ujhelyi népbank mint takarékpénztár

által 1889. évi február hó 10-ik napján d. u. 3 órakor a bank helyiségében tar-
tandó XIX-ik rendes évi

k ö z g y ű l é s r e

a részvényesek megjeleni tisztelettel felkéretnek.

A közgyűlés tárgyai következők:

1. Az igazgatóság évi jelentése az 1888. évi üzlet eredményéről.
2. A felügyelő-bizottság erre vonatkozó jelentése.
3. Az 1888. zárszámla és mérleg megállapítása.
4. Az 1888. évi osztalék megállapítása.
5. Az alapszabályok 37-ik szakasza értelmében megürülendő igazgatósági tagok helyeinek választás után betöltése.
6. Az alapszabályok értelmében teendő indítványok feletti határozat.
7. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság részére kiadandó felmentési határozat hozatala.
8. A közgyűlés jegyzőkönyvének hitelesítésére két részvényes tagnak megválasztása.

Végre közhírré tétetik, hogy az 1888. évi zárszámla megtekintés végett 1889-ik év február hó 1-ső napjától
az intézet helyiségében kitéve leend.

Kelt Sátoralja-Ujhelyt, 1889. január hó 3-án.

Az igazgatóság nevében:

Nyomárkay József s. k.,

vezérigazgató.

MEGHIVÁS.

a sátoralja-ujhelyi polgári takarékpénztár és hitelegylet
t. cz. részvényesei tisztelettel meghívotnak
a folyó évi február 3-án d. u. 2 órakor az intézet helyiségében
(Kazinczy-utca 507. sz.) tartandó

XV. évi rendes közgyűlésre.

Tárgyalási sorrend:

1. Az igazgatóság.
  2. A felügyelőség évi jelentése.
  3. Az 1888-iki mérleg és osztalék feletti határozat.
- Az igazgatósági jelentés és az évi zárszámla nyolcz nappal a közgyűlés előtt az intézet helyiségében megtekintés végett kifüggesztetik.
A részvényesek figyelmeztetnek az alapszabályok következő §-ára:
46. §. A közgyűlésen részt venni óhajtó részvényesek tartoznak részvényeiket a szelvényekkel együtt legkésőbb a közgyűlés előtti napon az intézet igazgatóságánál letéteményezni.

Kelt Sátoralja-Ujhely, 1889. január 2-án tartott igazgatósági ülésből.

1-3

Az igazgatóság.

ORSZÁG-VILÁG.

Az „Ország-Világ” e legnagyobb és legszebb magyar képes és szépirodalmi lap, mely Benedek Elek gondos szerkesztésében évről-évre nagyobb kedveltségnek és elterjedésnek örvend, az újévvel tenálásának tizedik évfolyamába lépett. Sokkal szebb mult áll e lap mögött, semhogy hangzatos programra volna szüksége. Az „Ország-világ” rendes tartalma: egy eredeti és egy fordított regény, több novella, tárca, ismeretterjesztő közlemények, élet- és jellemrajzok, költemények, s a nők részére „Nők világa” címen egy gondosan szerkesztett rovat, melyben számos divatkép, divatlevél, háztartási közlemények s egyéb nőket érdekfő apróságok vannak közölve. Az „Ország-Világ” előfizetői évenként 6 művészi becsü fény- és színnyomatu műmellékletet kapnak s ezen kívül minden évben jelen meg külföldi képes lapok példájára egy rendkívüli ünnepi szám, melyet mig nem előfizetők csak 50 kr-ért szerezhetnek meg, a következő évi új előfizetők is ingyen kapják egész éven át. Ilyen volt 1888-ban a karácsonyi ajándékul szánt ünnepi szám, mely a képviselőház 50 író tagjának arcképét közli s ugyanazok nagyérdemű dolgozatait, névalírásuk hasonmásával. Megjegyezzék, hogy a nagyérdemű számhoz a benne evő művészi képeken kívül (Linzen-Mayer, Kaubachtól stb.) egy nagyszabásu színnyomatu műmelléklet is volt csatolva (Thuman: „A szerelem tavasza”), azonkívül egy csinos népdal zongorára, s hogy ezen számot ugy a közvetlen a kiadóhivatalnál, mint bármely hazai könyvkereskedés után meg lehet rendelni. Közöljük néhányat nevé az e számba közleményeket adott képviselők közül. Nevezetesen: Jókay, Csernátóy, Mikszáth, Vadnai, Podmaniczky, Ábrányi, Kaas, Hegedüs, Visi, Beksics, Láng, Falk, Grünwald, Apponyi, Szathmáry, László M., Asbóth, Berzeviczy, Wekerle, Helfy, Irányi, Illyés Bálint, Grecsák stb. E nagyérdemű számot az 1889-ben belépő előfizetők ingyen kapják. Az „Ország-Világ” munkatársai a régiebb és újabb író-nemzedék legjelesebbjei. Az új évvel Beniczky-Bajza Lenke: „A hegység tündere” című költői szép és igen érdekes regényének közlését kezdte meg mellette még Braddon „Klára” című rendkívül érdekes angol regényét. A magyar mánások szalonjainak és mukincseinek bemutatását, mely érdekes ciklusban a nagy közönség előtt egy eddig kevésbé ismert világot tárt fel az „Ország-Világ” — tovább folytatja. Mint ez évben, ugy a jövő évben is a tanítók és tanítónők 10 ft helyett 8 ftal fizethetnek elő az „Ország-Világra”, melyet 8 ftért rendelhetnek meg az „Egyetértés” és a „Pesti Hirlap” előfizetői is. A szerkesztőség nagy gondot fordít a talány-rovatra is s talány megfőjtő előfizetői közt hetenkint értékes könyveket, zeneműveket és eredeti rajzokat sorsol ki. Az „Ország-Világ” könyvtáru is megrendelhető, két heti díszes borítékú füzetben. Mutatványszámok kívánatra ingyen küldetnek. Előfizetési feltételek: Egész évre 10 ft, félévre 5 ft, negyedévre 2 ft 50 kr, egy hóra 80 kr, egyes szám 20 kr, füzet (kettős szám) 40 kr. Az „Egyetértés”-el együtt rendelve: egész évre 28 ft, félévre 14 ft, negyedévre 7 ft. A „Pesti Hirlap”-al együtt rendelve: egész évre 22 ft, félévre 11 ft, negyedévre 5 ft 50 kr.

Czukrászat-megnyitás.

Van szerencsém a nagyérdemű közönség becses tudomására hozni, hogy folyó év december havában a Mayer-féle üzletet átvettem s azt ujonnan berendezve megnyitottam.

Ahol is naponta friss sütemények, befőztek s különféle italok kitünő minőségben és nagy választékban kaphatók.

Továbbá mindennemű torta és sütemény-megrendeléseket a legjutányosabb áron és a legpontosabban eszközlök.

Magamat a n. é. közönség kegyeibe ajánlva és kegyes pártfogásáért esedezve, maradtam

mély tisztelettel

Rein István.

Eddig még fölülmulthatatlan.

Maager V.-féle

cs. kir. szab. valódi tisztított

CSUKAMÁJOLAJ

Maager Vilmostól, Bécsben.

Az első orvosi autoritások által megvizsgálva, könnyű emészthető hatása végett gyermekek részére is, különösen ajánlható; mint legtisztább, legjobb, legeredetibb és általánosan elismert leghatásosabb gyógyszer mell- és tüdőbetegség ellen, gümó, sömör, daganatok, bőrküritések, mirigybetegség, gyöngeség stb. ellen.

1 üveg sárga olaj 1 frt, 1 üveg fehér olaj 1 frt 50 kr.

Kaphatók a gyári raktárban:

Bécs, III. Bez. Heumarkt Nr. 3.,

valamint valódi minőségben Ausztria-Magyarország gyógyszerházaiban és minden nagyobb fűszerkereskedéseiben.

Sátoralja-Ujhelyben: csak Zlinszky J. ur gyógyszerházaiban.

12-18

Sz. György naptól bérbeadó

a fő-utcán az Évva-ház felső emeletén
3 utcai szoba erkélylyel
és 3 udvari szoba

konyha, kamara, esetleg istálló kocsiszinnel és a mellék-helyiségekkel. Tudakozódhatni e lap kiadóhivatalában.

Asáropataki alsó határban egy kisebb tanyai gazdaságban szerény fizetés mellett, a gazdálkodásban némi jártassággal bíró, egy becsületes szegény ember mint ispán nyerhetne alkalmazást. Kinél? megmondja e lap kiadóhivatala.

Tőke-Terebesen f. é. január hó 13-án vásári helypénz szedési jog nyilvános árverés útján bérbe fog adatni.

Eladó

egy fedeles és hajtókocsi.
Hol?
Megmondja a kiadóhivatal.

HIRDETMÉNY.

A sátoralja-ujhelyi takarékpénztár rendes évi közgyűlését

az intézet helyiségében 1889. évi január hó 27-én délelőtt 10 órakor tartja,
melyre az intézeti részvényeseket ezennel tisztelettel meghívom.

Tárgyai:

- a) az igazgatóság és felügyelő-bizottság jelentésének, valamint a zárszámadásnak betérjesztése, ebből kifolyólag ugy az igazgatóság, mint a felügyelő-bizottságnak a felmentvény megadása;
- b) a tiszta nyereség felosztása iránti intézkedés, ennek kapcsán az évi osztalék megállapítása;
- c) elhalálozás folytán az intzeti elnök, esetleg egy igazgatósági tagnak megválasztása;
- d) esetleges indítvány tárgyalása.

S.-a.-Ujhely, 1888. december hó 20-án.

Diószeghy János,
intézeti igazgató.

3-3

PÓTLÁS

B

1

2

0

Z E M P L É N .

234 Társadalmi és irodalmi lap.

ZEMPLÉNVÁRMEGYE HIVATALOS KÖZLÖNYE

(Megjelenik minden vasárnap.)

ELŐFIZETÉS ÁR
 Egész évre 6 frt.
 Félévre 3 " "
 Negyedévre 1 frt 50 kr.
 Bérmentetlen levelek csak ismert közölkői fogadtatnak el.
 Érintőz nem adnak vissza.
 Egyes szám ára 20 kr.
 A szilveter minden garmonsor díja 20 kr.

HÍRDETSÉGI DÍJ:
 hivatalos hirdetéseknel: Minden egyes szó után 1 kr.
 Azonfelül bolyg 30 kr.
 Kiemelt díjazottak a körzettel ellátott hirdetésekért termékek szerint minden 1 centiméter után 3 kr számítatik.
 Állandó hirdetéseknel kedvezmény nyújtatik.
 Hirdetés a „Zemplén” nyomdába küldendő.

HIVATALOS RÉSZ.

20/89. sz. S.-a-Ujhelyi járás físzolgabirájától.
 A községi bírónak.

Gyana Mihály sárospataki illetőségi óras tanonc Maliczky Lajos s.-a-ujhelyi órástól 1888. évi dec. 30-án dében 1 ezüst kettősfedelű remontoire, monogrammal ellátott órával megszokott. Személyleírása: kora 13 év, termete alacsony, zömök, szeme kék, szemöldöke gesztenyeszín, haja gesztenyeszín, orra, szája rendes. Felhívtnak a bírónak, hogy a nevezettet nyomozzák, s eredmény esetén ide azonnal jelentést tegyenek.

S.-a-Ujhely, 1889. január 3.

Urbán Ferenc, t. főszbíró.

2788. sz. Zemplénavarmegye kir. tanfelügyelőségétől.
 Körözüvény.

A nagymélt. vallás- és közokt. m. kir. miniszterium f. évi december hó 8-án 46130. sz. a. kelt rendeletével a Vidéki János budapesti fővárosi iparrajziskolai igazgató által szerkesztett „Módszer rajzoktatás” (Paris, librairie des imprimeries réunies) című mintalappgyűjteménynek mind a három részét: az orsz. közoktatási tanács véleménye alapján alsófokú ipariskolák és más fiú- és nőipariskolák használatára engedélyezte, s ajánlja, hogy ezen tanszer használatára engedélyezte, s ajánlja, hogy ezen tanszer használatára a növendékekre kötelezővé tétessék.

Mitől az ipariskolák t. igazgatóit tudomás és megfelelő eljárás végett ezennel értesitem.

S.-a-Ujhely, 1888. dec. hó 26-án.

Nemes Lajos,
 kir. tanácsos és tanfelügyelő.

Nevezetes időhatárhoz jutottunk. A folyó év nyarán lesz ezer esztendeje annak, hogy a magyarok itt laknak. Ez az év az ezredéves nemzeti lét megalapításának öröm-esztendeje.

Emlékezet s remény fognak ez idő.

T Á R C A .

Az állatok szellemi tehetségeiről.*

Van bennünk emberekben az elbizakodottságnak és a gögnak egy különös neme, melyet már az anyatejvel látszunk magunkba szívni s melyet az iskola aztán valóságos dogmává fejleszt ki bennünk: ez az állatokkal szemben nyilvánuló nagy lenézésünk. Azt a verebek által is mindenfelől csiripelt mondást, hogy az ember kétlábu eszes lény — édes mindnyájan úgy szeretjük értelmezni, mint a német tudós a maga tudományát, hogy t. i. abból ő rajta kívül másban semmi sincs; mi is azzal altatjuk magunkat, hogy csak mi bennünk van ész és lélek, és hogy mi rajtunk kívül az összes egyéb teremtmények „oktalan állatok” — a melyek örülhetnek, hogy a jóságos anyatermesztet beléjük ész és lélek helyett, legalább egy kis ösztönt adott.

A dolog azonban nem egészen így áll! Azal a mit észnek és léleknek nevezünk, más élő teremtmények, az állatok is bírnak; és az ember meg az állat szellemi tehetsége között a különbség csakis a fejlettség fokában keresendő. Az állatokban azon szellemi képességek mind fellelhetők, a melyekkel az ember megáldva van; csak hogy bennök e képességek kisebb mérvben, gyöngébb

* A zemplénavarmegyei orvos-gyógyszerész egyesület által rendezett népszerű ismeretterjesztő esték sorozatában december hó 30-án felolvasta Dr. Fereny Elek.

határnál kezett. Tekintsünk vissza a régebbéigzett multba, s vessünk futó tekintetet a végtelen jövőbe. Magas életkort elért nemzeteknek, mint az öreg embereknek, messzire szolgál látásuk, nemcsak hátrafelé, de előre is.

Réges-régen, talán a VIII. században, Kelet erőteljű duzzadó és bátor népeinek egy viruló törzsöke, melynek fejét *Magyor* néven említi a hagyomány, örök bucsut vett Ázsia végtelen pusztáin az *Elborusz* sziklafokaitól. Isten ujjmutatására figyelve, eleinek nyomdokán haladva, Mózesének parancsszavára hallgatva, száz évig tartó bolyongás után végre eljutott az ígért földére. Attila hunkirály ősi birodalmának északi és déli kapuin át, a 889. év nyarán lépett mai hazájába, ősei örökébe a „rettenetes” magyarság, melynek akkori számát 1,216,000 főre becsülik a történészek.

Kelták, dákok, pannónok, hunnók, gótok, longobárdok, gepidák, avarok, szlávok állami élete csak pümbösi királyság volt e földön, melyben a magyarság életfája immár ezredéves életnek örvend. Amazokat elseperte innen a politikai időjárás zimunkója. A magyar nemzet tíz század vérzivatarai között hazát dobított, számbeli erejét hat es tel millióra leiszaporította, nevét félelem- s később tisztelet tárgyává tette Európa minden népe előtt.

És ma, az ezredéves nemzeti mult időhatárán állva, büszke önértéssel tekinthet vissza dicsőséges életére s kérdezve kérdezheti, van-e rajta kívül Európában még egy nemzet, mely ezredéves multtal dicsekedhetik. Ó annak a szép földnek, mely Kárpátoktól Adriáig terjed, a legrégebb, a legjogosabb birtokosa, ura, parancsolója.

Ellenség adáz dühe nem vehetett s nem vehet erőt hona határain; mert a magyar nép isten választott népe: mert kardja,

kiadásban vannak meg és nincsenek oly harmonikusan kifejlődve, mint az emberben. E szellemi képességek központja, szerve, embernél, állatnál egyaránt az agy, melynek egészséges működését azon körülmény jellemzi, hogy öntudatos, hogy cselekményeinknél, bármit teszünk is, mindig tudjuk, hogy valamit akarunk, és hogy azt a mit cselekszünk, azért tesszük, hogy az akaratunk teljesüljön. Az a valami, a mit ösztönnek neveztek el, és a mi állítólag az állatok sajátja volna, abban különbözik az észől, hogy nem öntudatos, és az okosság nincs meg benne; vagyis azt mondják, hogy a midőn az állat cselekszik, nem tudja, hogy mit tesz és miért teszi azt és nem mást. E szerint az állatokból automatákat csináltak, vagyis oly komplikált és önálló mozgással bíró gépeket, melyek ugyan magoktól mozognak, de nem tudják, hogy miért, cselekesznek, mert arra őket valamely magasabb hatalom által beléjük rejtett erő sarkalja; de tulajdonképpen öntudatlan eszközök, miket egy soha eléggé meg nem magyarázott valami, t. i. az *ösztön* vezet.

Sokat okoskodtak már a legrégebb idő óta a felett az ösztön felett! Nem tudták, hogy mit csináljanak vele, hogy értelmezzék! Az ember lelkéhez nem merték, vagy nem akarták az állatok belső, szellemi világát hasonlítani, mert az lealacsonyítónak látszott az emberi méltóságra nézve és a vallások által is tiltott. És mégis lehetetlen volt elzárkózni azon tapasztalat elől, hogy az állatok cselekményeiben az észszerűség minden jellemző sajátja megvan, sőt gyakran megkapóan, feltűnően van meg. E tapasztalat hatása meglátszik a régebbi idők tudósain, nagy gon-

dogyomány és történelem tanúsága szerint a hadistennek győzhetetlen kardja Isten vezérelte élete folyását. Az ígért földére elkalauzolta *Álmos*. Államépületét a népjog és szabadság köszálaira felépítette *Árpád*. A sötétség szellemét kiűzte hona határiból *Könyves Kálmán*. A lovagkor tisztelő tekintetét révére hódította *Sz. László*. Tártdulás után az elalélat új életre támasztotta *IV. Béla*. A török fegyverrel összetörte *Hunyady*. Az egyházi és világi kényorság által fenyegetett népjogot szabaddá tette *Hollós Mátyás*. Európai tekintetűvé avatta *Nagy-Lajos*. A hit-élet szabadságát kivívta és biztosította *Bethlen, Bocskay, Rákóczi*. Az újkori polgáriásodásnak utjára vezette *Széchenyi és Kossuth*. Legdrágább kincsét, nemzeti nyelvét visszaperelte a szellem uzsorásaitól *Révay, Kazinczy*. Elrablott alkotmányát visszahódította *Deák*. Jelenben dicsőséggel uralkodó királya *I. Ferenc József*, hatalmas a hatalmasok között, hűségben törhetetlen nemzetét az európai béke örvévé tette. És így tovább, nyomról-nyomra, időről-időre, bizonyítja a történelem, hogy a magyarnak gondviselészerű feladat jutott osztályrészül a nemzetek életében. Hazájában pedig, kiváló értelmi deréksége szerint, arra van hivatva, hogy a Nyugat kulturáját kiegészítse, összebékítse Kelet nyers erejével.

Ezer meg ezer viszontagság örvényéből hősiiesen kibontakozva, békesség után vágyik nemzetünk. A fegyverzaj elmorajlásával műzsák szelid énekszavára figyelmezt. Es hallja és lelkében viszhangot támaszt a jelmondat: *nyelvében él a nemzet*. Látva magakörött, hona határain kívül, a néprajzi alakulásokat, hogy t. i. ottan már csak egy nyelv van (a multnak drága öröksége, az öröklendő jövő záloga) és hallva királyától, a legelső magyar embertől, a nógató szót: *»a közművelődés terjesztését, mint*

dolkodóin, kik igyekeznek az ember számára oly különös magas polcot, kivételes helyet magyarázni ki a többi teremtmények felett, hogy a hasonlóság és rokonság eleve ki lett zárva: és az ember lelkéről alakult különböző tanok mind annak különös isteni származásáról és annak a testtől egészen független életéről tanítanak. Ily felfogás alapján fejlődtek ki egyrészt a természetudományok, másrészt a *lélektan*, mely az ember szellemi világának életéről, törvényeiről és jelenségeiről tanít. Képtelennél képtelenebb eszmék támadtak, lettek elvekbe foglalva és rendbe szedve, melyek egyszerűbbek vagy csillogóbbak és bonyolultabbak a szerint, a mint több vagy kevesebb ismerettel és fantáziával bírt azon agy, mely őket kigondolta; de egyformán bizonytalan téren kalandozott mindegyik.

A legújabb kor természetudományának nagy fejlődése utóvégre is nyakát szegte ez okoskodásoknak, és a midőn megteremtette az *ember élet-tanát*, egyszersmind határokat szabott és irányt adott azon okoskodásoknak is, a melyek az ember szellemi életével foglalkoznak. A természetudományok által földerített örök törvények világossága elől morogva bujnak el azon sokféle teoriák, melyek mindnyájan a tudományok sötét korszakának szüleményei, de melyek a kor uralkodó nézetei, valamint a hatalom erejével hosszú időn át fentartatva, az emberek egészséges gondolkodását egészen megromtották. Uralkodó nézettel, megcsontosodva hagyományokkal, iskolai vaska apossággal kell küzdenie még ma is az ifjú tudományoknak, de küzdelme eredményes, hódít lépésről lépésre, a balhit és az áltudat vonul előle

Mai számunkhoz fél ív melléklet van csatolva.

Ced.

ELŐFIZETÉS ÁR
 Egész évre 6 frt.
 Félévre 3 frt.
 Negyedévre 1 frt 50 kr.
 Bérmentelen levelek csak ismert közléstől fogadtatnak el.
 Ezúttal nem adatként viszza.
 Egyes szám ára 20 kr.
 A nyilatkozat minden garmondosor díja 20 kr.

Z E M P L É N .

234 Társadalmi és irodalmi lap.
ZEMPLENVÁRMEGYE HIVATALOS KÖZLÖNYE

(Megjelenik minden vasárnap.)

HÍRDETSÉGI DÍJ:
 hivatalos hirdetéseknek:
 Minden egyes szó után 1 kr.
 Azonfelül bélyeg 30 kr.
 Kiemelt díszetűk s körzettel ellátott hirdetésekért termékek szerint minden 5 centiméter után 3 kr számítatik.
 Állandó hirdetéseknek kedvezmény nyújtatik.
 Hirdetés a „Zemplén” nyomdába küldendő.

HIVATALOS RÉSZ.

20/89. sz. S.-a-Ujhelyi járás fűszolgabírájától.
 A községi bírónak.

Gyana Mihály sárospataki illetőségű óras tanonc Maliczky Lajos s.-a-ujhelyi órástól 1888. évi dec. 30-án délben 1 ezüst kettősfedélű remontoire, monogrammal ellátott órával megszökött. Személyleírása: kora 13 év, termete alacsony, zömök, szeme kék, szemöldöke gesztenyeszín, haja gesztenyeszín, orra, szája rendes. Felhivatnak a bírók, hogy a nevezettet nyomozzák, s eredmény esetén ide azonnal jelentést tegyenek.

S.-a-Ujhely, 1889. január 3.

Urbán Ferenc, t. főszbiró.

2788. sz. Zemplénavármegye kir. tanfelügyelőjétől.
 Körözüvény.

A nagymélt. vallás- és közokt. m. kir. miniszterium f. évi december hó 8-án 46130. sz. a. kelt rendeletével a Vidéki János budapesti fővárosi iparrajziskolai igazgató által szerkesztett „Műszaki rajzoktatás” (Paris, librairie des imprimeries réunies) című mintalappgyűjteménynek mind a három részét az orsz. közoktatási tanács véleménye alapján alsófokú ipariskolák és más fiú- és nőipariskolák használatára engedélyezte, s ajánlja, hogy ezen tanszer használata a növendékekre kötelezővé tétessék.

Miről az ipariskolák t. igazgatóit tudomás és megfelelő eljárás végett értesitem.

S.-a-Ujhely, 1888. dec. hó 26-án.

Nemes Lajos,
 kir. tanácsos és tanfelügyelő.

Nevezetes időhatárhoz jutottunk. A folyó év nyarán lesz ezer esztendeje annak, hogy a magyarok itt laknak. Ez az év az ezredéves nemzeti lét megalapításának öröm-esztendeje.

Emlékezet s remény fognak ez idő-

T Á R C A .

Az állatok szellemi tehetségeiről.*

Van bennünk emberekben az elbizakodottságnak és a gögnök egy különös neme, melyet már az anyatejjel látsunk magunkba szívni s melyet az iskola aztán valóságos dogmává fejleszt ki bennünk: és ez az állatokkal szemben nyilvánuló nagy lenézésünk. Azt a verebek által is mindenfelől csiripelt mondást, hogy „az ember két lábu eszes lény” — edes mindnyájan úgy szeretjük értelmezni, mint a német tudós a maga tudományát, hogy t. i. abból ő rajta kívül másban semmi sincs; mi is azzal altatjuk magunkat, hogy csak mi bennünk van ész és lélek, és hogy mi rajtunk kívül az összes egyéb teremtmények „oktalan állatok” — a melyek örülhetnek, hogy a jóságos anyatermesztet beléjük ész és lélek helyett, legalább egy kis ösztönt adott.

A dolog azonban nem egészen így áll! Azzal a mit észnek és léleknek nevezünk, más élő teremtmények, az állatok is bírnak; és az ember meg az állat szellemi tehetsége között a különbség csakis a fejlettség fokában keresendő. Az állatokban azon szellemi képességek mind fellelhetők, a melyekkel az ember megáldva van; csak hogy bennök e képességek kisebb mérvben, gyöngébb

* A zemplénavármegyei orvos-gyógyyszerész egyesület által rendezett népszerű ismeretterjesztő esték sorozatában december hó 30-án felolvasta Dr. Fereny Elek.

határnál kezét. Tekintsünk vissza a régebbéigzett multba, s vessünk futó tekintetet a végtelen jövőbe. Magas életkort elért nemzeteknek, mint az öreg embereknek, messzire szolgál látásuk, nemcsak hátrafelé, de előre is.

Réges-régen, talán a VIII. században, Kelet erőteljű duzzadó és bátor népeinek egy viruló törzseke, melynek fejét *Magyar* néven említi a hagyomány, örök bucsut vett Ázsia végtelen pusztáin az *Elborusz* sziklafokaitól. Isten ujjmutatására figyelve, eleinek nyomdokán haladva, Mózesének parancsszavára hallgatva, száz évig tartó bolyongás után végre eljutott az ígért földre. Attila hunkirály ősi birodalmának északi és déli kapuját, a 889. év nyarán lépett mai hazájába, ősei örökébe a „rettenetes” magyarság, melynek akkori számát 1,216,000 főre becsülik a történészek.

Kelták, dákok, pannónok, hunnok, gótok, longobárdok, gepidák, avarok, szlávok állami élete csak pütkösi királyság volt e földön, melyben a magyarság életfaja immár ezredéves életnek örvend. Amazokat elseperte innen a politikai időjárás zivatarai között hazát kerített, számbeli erejét hat es fél millióra létszaporította, nevét félelem- s később tisztelet tárgyává tette Európa minden népe előtt.

És ma, az ezredéves nemzeti mult időhatárán állva, büszke önértéssel tekinthet vissza dicsőséges életére s kérdezve kérdezheti, van-e rajta kívül Európában még egy nemzet, mely ezredéves multtal dicsekedhetik. Ó annak a szép földnek, mely Kárpátoktól Adriáig terjed, a legrégebb, a legjogosabb birtokosa, ura, parancsolója.

Ellenség adáz dühe nem vehetett s nem vehet erőt hona határain; mert a magyar nép isten választott népe: mert kardja,

kiadásban vannak meg és nincsenek oly harmonikusan kifejlődve, mint az emberben. E szellemi képességek központja, szerve, embernél, állatnál egyaránt az agy, melynek egészséges működését azon körülmény jellemzi, hogy öntudatos, hogy cselekményeinknél, bármit teszünk is, mindig tudjuk, hogy valamit akarunk, és hogy azt a mit cselekszünk, azért tesszük, hogy az akaratunk teljesüljön. Az a valami, a mit ösztönnek neveztek el, és a mi állítólag az állatok sajátja volna, abban különbözik az észől, hogy nem öntudatos, és az okszerűség nincs meg benne; vagyis azt mondják, hogy a midőn az állat cselekszik, nem tudja, hogy mit tesz és miért teszi azt és nem mást. E szerint az állatokból automatákat csináltak, vagyis oly komplikált és önálló mozgással bíró gépeket, melyek ugyan magoktól mozognak, de nem tudják, hogy miért, cselekesznek, mert arra őket valamely magasabb hatalom által beléjük rejtett erő sarkalja; de tulajdonképen öntudatlan eszközök, miket egy soha eléggé meg nem magyarázott valami, t. i. az *ösztön* vezet.

Sokat okoskodtak már a legrégebb idő óta a felett az ösztön felett! Nem tudták, hogy mit csinálnak vele, hogy értelmezzék! Az ember lelkéhez nem merték, vagy nem akarták az állatok belső, szellemi világát hasonlítani, mert az lealacsonyítónak látszott az emberi méltóságra nézve és a vallások által is tiltott. És mégis lehetetlen volt elzárkózni azon tapasztalat elől, hogy az állatok cselekményeiben az észszerűség minden jellemző sajátja megvan, sőt gyakran megkapóan, feltűnően van meg. E tapasztalat hatása meglátszik a régebbi idők tudósain, nagy gon-

hagyomány és történelem tanúsága szerint a hadistennek győzhetetlen kardja. Isten vezérelte élete folyását. Az ígért földre elkalauzolta *Álmos*. Államépületét a népjog és szabadság köszalaira felépítette *Árpád*. A sötétség szellemét kiüzte hona határiból *Könyves Kálmán*. A lovagkor tisztelő tekintetét révére hódította *Sz. László*. Tártadulás után az elaléltat új életre támasztotta *IV. Béla*. A török fegyvereit összetörte *Hunyady*. Az egyházi és világi kényurság által fenyegetett népjogot szabadabb tette *Hollós Mátyás*. Európai tekintetűvé avatta *Nagy-Lajos*. A hit-élet szabadságát kivívta és biztosította *Bethlen*, *Bocskay*, *Rákóczi*. Az ujkori polgáriadosásnak útjára vezette *Széchenyi* és *Kossuth*. Legdrágább kincsét, nemzeti nyelvét visszaperelte a szellem uzsorásaitól *Révay*, *Kazinczy*. Elrablott alkotmányát visszahódította *Deák*. Jelenben dicsőséggel uralkodó királya *I. Ferenc József*, hatalmas a hatalmasok között, hűségben törhetetlen nemzetét az európai béke örévé tette. És így tovább, nyomról-nyomra, időről-időre, bizonyítja a történelem, hogy a magyarnak gondviselészerű feladat jutott osztályrészül a nemzetek életében. Hazájában pedig, kiváló értelmi deréksége szerint, arravan hivatva, hogy a Nyugat kulturáját kien-gesztelje, összebékítse Kelet nyers erejével.

Ezer meg ezer viszontagság örvényéből hősiiesen kibontakozva, békesség után vágyik nemzetünk. A fegyverzaj elmorajlásával múzsák szelid énekszavára figyelmez. Es hallja és lelkében viszhangot támaszt a jelmondat: *nyelvében él a nemzet*. Látva magakörött, hona határain kívül, a néprajzi alakulásokat, hogy t. i. ottan már csak egy nyelv van (a multnak drága öröksége, az öröklendő jövő záloga) és hallva királyától, a legelső magyar embertől, a nógató szót: *„a közmívelődés terjesztését, mint*

dolkodóin, kik igyekeznek az ember számára oly különös magas polcot, kivételes helyet magyarítani ki a többi teremtmények felett, hogy a hasonlóság és rokonság eleve ki lett zárva: és az ember lelkéről alakult különböző tanok mind annak különös isteni származásáról és annak a testtől egészen független életéről tanítanak. Ily felfogás alapján fejlődtek ki egyrészt a természettudományok, másrészt a *lélektan*, mely az ember szellemi világának életéről, törvényeiről és jelenségeiről tanít. Képtelennél képtelenebb eszmék támadtak, lettek elvekbe foglalva és rendbe szedve, melyek egyszerűbbek vagy csillogóbbak és bonyolultabbak a szerint, a mint több vagy kevesebb ismerettel és fantáziával bírt azon agy, mely őket kigondolta; de egyformán bizonytalan téren kalandozott mindegyik.

A legujabb kor természettudományának nagy fejlődése utóvégre is nyakát szegte ez okoskodásoknak, és a midőn megteremtette az *ember élet-tanát*, egyszersmind határokat szabott és irányt adott azon okoskodásoknak is, a melyek az ember szellemi életével foglalkoznak. A természettudományok által földéretett örök törvények vilá-gossága elől morogva bujnak el azon sokféle teoriák, melyek mindnyájan a tudományok sötét korszakának szüleményei, de melyek a kor uralkodó nézetei, valamint a hatalom erejével hosszú időn át fenntartva, az emberek egészséges gondolkodását egészen megromtották. Uralkodó nézettel, megsontosodva hagyományokkal, iskolai vaska apossággal kell küzdenie még ma is az ifjú tudományoknak, de küzdelme eredményes, hódít lépésről lépésre, a balhit és az áltudat vonul előle

Mai számunkhoz fél ív melléklet van csatolva,

Céd.

szerecséltenség óta fokozatosan erősödik. Minden iránt, amiben az előtt nagy kedvét lelte, teljes közönységgel tanusít.

Németország hadi ereje békében: három és fél millió begyakorolt katona, kellő számú s jól kiképzett tisztekkel ellátva.

Kinából borzasztó árvizek híre érkezett. Ennek folytán, valamint kolera miatt is, sok ezren vesztek el.

Hirek az országból.

Tisza Kálmán jóvendőmondása. Az országos szabadalvú párt ez év első napján a kormányelnöknel küldöttségileg tisztelkedvén, Tisza Kálmán a küldöttséghez intézett válaszában, többi közt így szólott: azt hiszem, hogy a csa'ó felelem veszedelme nélkül fejezhetem ki azon reményemet . . . hogy a megkezdett évben is sikerülni fog a béke áldását megösvényezni. . . .

Mária Valéria főhercegnő 2,000,000 ft hozományt, illetve a családi alaptól évente 100,000 ftot fog kapni királyi szüleitől menyasszonyi ajándéknak. A jóvendőbeli vő pedig külön 20,000 ftot fog élvezni, amely összegbe nincsen beleértve a császári és királyi család tagjaira eső rendes évi díj.

Beteg főherceg. Királyunk testvéröccsége, Lajos Viktor, súlyosan megbetegedett. Az orvosok kolerint konstataáltak rajta.

Különlétek.

Gör. kat. olvasóinknak boldog karácsonyi és új évi ünnepeket kívánunk!

(Emlékeztetjük t. olvasóinkat) a vármegye-háza nagytermében ma d. u. 5 kor tartandó felolvasásra.

(A gratuláló vármegye.) Szeretett főispánunknak, ki az újévi ünnepet keletcsenyi kastélyában, szerető családjától körveve töltötte, *Matolay Étele* alispán sürgönyileg fejezte ki a vármegye közönsége és a tisztakar nevében őszinte jó kívánatait. Adja az ég, hogy ez őszinte jó kívánatok egytől-egyig teljesüljenek! Engedje a gondviselés, hogy őméltóságát, örömben, megelégedésben vármegyénk hivatalos nagy családjának az élén még igen sokáig tisztelhesük!

(B. u. é. kívánnak) vidéken lakó jó barátaiknak s ismerőseiknek I. *Borúth Elemérné* aláírasi ivén folytatólag: Irányi és Nebesz (1 ft), *Szentgyörgyi Vilmos* aláírasi ivén folyt.: Révy Géza Viktor és neje (2 ft), Br. Gaizler József (1 ft). II. *Szalay Pál* aláírasi ivén folytatólag: Biringer Arthur (1 ft), Rein István (1 ft). Az új évi üdvözléseknek ekként megváltott postadíja fejében fent nevezett gratulások által befizettetett az árvasegélyző s jótékony egyesület pénztárába 6 ft, mely összeg a „Zemplén“ mult számában kimutatott váltásdíjjal együttesen 22 ft. A nemes keblű adakozók s boldog új évet kívánók fogadják hálás köszönetünket. *Az egyesületi elnökség.*

(Április — januárban) Bolondulással kezdi pályafutását ez az 1889. Csak ma egy hetes gyermek még az időnek, már is sokat lehetne beszélni makrancairól. Rosz kedve, mely Romúr hőmérője szerint eleinte 17—20 fokig súlygyárt a zéró alatt:

bucsurra — barátjának nyújtotta és csendesen elaludt, hogy soha többé fel ne ébredjen.

Ezen és ehez hasonló más érzékeny jelenségek lettek megfigyelve és feljegyezve, mind világos tanúságai annak, hogy az állatokban a szív és kedély néha még jobban ki van fejlődve, mint — fájdalom — sok emberben.

Szegény Mafuka szomorú története mintegy önkéntelenül a majmokhoz viszi gondolatainkat, ezekhez a csodálatos állatokhoz, melyeknek nagy változatosságú fajváltozatai mindegyikét sokféle szellemi képesség fejlettsége jellemez és melyeket a végtelen nagy hajlam és fogékonyság a szellemi fejlődésre az összes többi állatok fölé helyez. Az u. nevezett *emberszabásu majmok* nem csak testi szervezetükre nézve hasonlítanak nagy mértékben az emberhez, hanem az ember szellemi képességeivel is bírnak látszólag. Hogy ama számtalan példák közül, melyeket a világ első tudósai, mint általok különösen megfigyelt eseteket jegyeztek föl, csak egynéhányat bemutassak, felemlitem *Brehm* híres természettudós egy majmát, mely a chimpanz fajhoz tartozott. E majom fajának összes bémulatos képességeivel bírt, könnyen lehetett vele bármit megtérteni, a különféle emberekről magának fogalmat alkotott, magaviseletéről teljes tudomással volt: késsel és villával evett, a kanalat ép úgy tudta használni, mint az ember, a cukrot a neki nyújtott teában megkeverte s aztán a kanállal ette ki; a bort igen szerette, a pohárba maga beöntötte, sőt a szomszédjaival koccintott is; tudta biztosan az időt, ágyban aludt és azt mindennap gondosan megfigyelt, a paplanjával ép úgy takarózott, mint az ember. stb. stb.

(Vége köv.)

tegnapra viradólag felszökken a null-fok fölé 2—3 vonalnyira; a vadharagos orkánt tavaszi napsugaras szellő váltotta föl. *Falk Rozsó* német csillagszövendölése a »kritikus napok«-ról beteljesedett.

(Ujtás) Ujhely város képviselő testülete legközelebb tartott gyűlésén elhatározta, hogy az esedékesség napján be nem fizetett községi adó után is *késedelmi kamat* számítandó.

(Halálozás) *Kornstein Ignác*, S. a. Ujhely legjobbnévű kereskedőinek egyike, hoszas és súlyos betegség után h. hó 3-án, szívvelhűdésben elhunyt. Porrézeit pénteken d. u. 2 órakor helyezték örök nyugalomra az izraelita sírkertben. Gyászoló családjára és a szerető rokonságra keresen és talájon vigasztalást a közrészvétben, mely az elköltözöttnek koporsója körül valláskülönbőség nélkül nyilatkozott. Béke lebegjen a becsületes, munkás, jó embernek, — a társadalmi s egyházi téren is kiváló férfinak porai fölött!

(A »Zemplén« fekete táblája.) *A sárospataki elöljáróság* atyailag gondoskodik a lakosok biztonságáról. Már egy hónap óta híre járt, hogy a városban veszett kutyák vannak. Az elöljáróság ez ellen csak annyit tett, hogy kidoboltatta: »mivel veszett kutyák járnak nem kell az utcán sokat ögyelgni. Akinek meg kijárni muszáj, nagybotot tartson magánál.« Ennyiből állott a böles övön-tézkedés. Azóta egyik kutya megmarta a másikat s a dühödt állatok száma napról-napra szaporodott s csak nagy ritkán hallatszott, hogy egyiket vagy másikat lelőtte a gazdája. Szájkosar, a kutyák kötetlen tartása stb. S. Patakon mind ismeretlen dolgok. Ezért történt legközelebb is, hogy dec. 29-én reggel 7 órakor *öt embert megmarta a veszett kutya*. A beteg állat dühöngve rohant a piacon s a posta előtt át, mindenütt, ott hol a legtöbb ember volt, míg végre Józseffalván leütötték.*) Egyszóval jó dolguk van S. Patakon a kutyáknak. Maholnap megérhetjük, hogy mint farkasok az erdőben, fenevadak módjára fognak pusztítani városunkban — *es. Athosát*. A mult évszept. hó 2-án kezdtük notabénézni azokat a visszaszállásokat, melyek S. a. Ujhelyben sem a belrendészetrel, sem a belrend csinálóirol nem foglaltak magukban hízog adatokat. Huszonöt konkrét esetet tüntettünk föl, melyből a felhívottak az év végéig eltűntek nyolcat. Tizenhét úgy látszik elintézték akár maradni — Izrafil-angyal itélet-napi trombitahangjaig. A feledésbe ment ügyes bajos dolgok e következők: a pataki országot mellett tántogó probakut betemetetlenül maradt. A mosadéklé az udvarokról az utcai gyalogjárókra patakzik. A trágyaköveket célszerűségi tekintetből tanulmány alatt. A ronyva-hid pallója befoltozatlan. A kőbányából fejtett követ a hegyoldalon hengergetik alá. A trágyadomb ott díszleg a Kásztentbaum-iskola előtt. A vármegye-háza előtt lévő áltjáró járhatatlan. A husárak mérséklésére nem bírt a városi hatóság módot kitalálni. (Tessék próbavágatást végeztetni! Szerk) A korcsmak s száz meg száz magánosok udvarán évtizedes szemétdombok kevelkednek. A papsor nyekkenője nyelvharaptató állapotba jutott. Az utcai világitás fogyatékos vagy semmilyen. A lakóházakon (ott a hol) kapuk nincsenek. A halpiac köllőleg nem gondoztatik. A Kazinczy-utca tisztelére szemétdombot emeltek. Ha esik, a vízvezető csatornák nyakon öntik a járó-kelő népet. A rongyvaparti nimfák élnek és uralkodnak. A Fridman-kávéház még csak hamuval sem fertőtlenít. Végül, tudunkkal nem volt értekezlet összehívva a Rákóczi- emlék rácsozota ügyében. Tisztelettel kérjük a járási főszolgabíró, ne sajnálja e függő kérdéseket megoldani. Legyen meggyőződve arról, hogy nem privát-mulatságunk okából hanem a közügy érdekének képviselőjében irtuk s fogjuk irni ezután fekete táblánk notabénéit. — *A dörzsöki kut.* melynek ivóvíz-használatára a lakosság nyegedése van utalva, sokszor napokig vederhiányában szenved. Kérem a város gazdáját, ne restelje olykor-olykor e kut szemügyre vételétől a kötelességszerű fáradságot. — *rr.* — *Általános a panasz* az ujhelyi kéményseprők ellen, akik »rugd föl, hagyd ott« módra végzik munkájukat. Ebből következhetett az, hogy e hét folytán 3 kémény-tüzeset volt. Kérjük a közg. hatóságot, tegye e tüzeseteket szigorú rendőri nyomoztat tárgyává s bármely részen fogja is konstatalni a vétkes hanyagságot, a megtorlás legsúlyosabb mértékét tegye az igazságszolgáltatás serpenyőjébe.

(Meghívás.) A sárospataki ev. ref főiskola tanári kara, saját nyugdíjintézeté javára, folyó hó 26-ik napján, esteli 8-kor a város-háza termeiben közvacsorával összekötött *táncvigalmat* rendez. Belépő díj: Személyenkint 1 ft. Családjegy 2 ft. Felülfizetések köszönettel fogadtatnak s hírlapilag nyugtáztatnak. *A rendezőség.*

(A törvényszékről.) Az Ujhelyben bőven tanyázó csavargó cigányok és kétes foglalkozású utcai tündérek, fiakeres kocsisok és zsebmetészek bünkrónikáját tárgyalta le a kir. törvényszék a mult év utolsó napján. E bünhalmazatnak adatai

*) Orvosi jelentés szerint az elpusztított állaton veszettségnyomok nem konstataláltak. Szerk.

a következők: Mult évi március 24-én éjjel Margaretha Dionizió, olasz vállalkozó, részeg állapotban a »Magyar Király« vendéglőnek kurta korcsmájába bevetődvén, innen egy Balog Zsuzsi nevezetű cigány kis leánnyal lakására lejtett. Balog Zsuzsi Dionizió lakásán észrevevén, hogy nagyfejű olasz a bugyellárisát, melyben 1186 ft volt, a foldre hullatta, sebtiben keblére rejté s alkalomadtán a Csernyiczky-féle vendéglő alatt levő Holländer József féle roszhírú »fogadó«-ba vitte. Itt a nagy számmal egybegyült éjjeli nimfák a préda egy részén megosztottak; Horváth Borcsa 50 ftot, Singula Lidi, Ujhelyszki Emma és Dancs Mari pedig 30—30 ftot kaptak, a többi pénzt pedig a zsidó-fürdő hátulsó ajtaja mellett levő kőpad alá rejtették. A büntársak ekkor Balog Zsuzsit a Holländer és felesége tanácsára egy fiakeres meg azon éjjel Vilyba szállították s ott hagyták, hogy a rendőrség őt fel ne találja. Másnap azonban a rendőrségnek sikerült a tetteseket összefogdosni s a pénz kevés híján megkerült. Ez alkalommal Horvát Borcsa a város-háza börtönébe záratván el, itt Friedmann Abris és Rosner Herman hírhedt csirke-forgók tanácsára Klein Márkus alkuszának a börtön ablakán 50 ftot nyújtott ki oly utasítással, hogy azzal a rendőrmestert, vagy a főbíró vesztessze meg. Klein Mór megbeszélvén ezt a dolgot Filipovics Mórral, az ötven forintot a város főbírájának csakugyan átszolgáltatta. Balog Zsuzsi a vizsgálati fogságból, fiatal kora révén, kiszabadulván, mult évi augusztus 20-án Kerekes Lajossal s ennek hitnelküli feleségével Hadara Julival (a cigány típusnak valóban gyönyörű szép alakja) a nagy piac egyik korcsmájában dorbézolt. Hozzájuk szegődött később a Hadara Juli testvére, Hadara Zsuzsi is s kérte amazokat, hogy kísérjék őt haza. A város végén a »nyul« korcsmanál megállapodtak, hol is Hadara Juli egy liter bort vett, Balog Zsuzsi pedig a »Diana« mellett levő gyepre aludni dőlt. Madara Juli, mivel Kerekes nagyon durván bánt s ezért tőle szabadulni akart, felköltötte Balog Zsuzsit s kérte, hogy ha Kerekes őt nem engedi Szürnyegre menni, keljen védelmére s szurja meg. Balog Zsuzsi ki nagyon ittas volt, nem akarta az utat tovább folytatni, amiért őt Hadara Juli egy késsel kétszer megszurta s azzal fenyegette, hogy ha Kerekest meg nem szurja, még egyszer meg fogja késelni. Balog Zsuzsi a kényszernek engedett s utnak indultak. Mikor a Bári felé vezető utkereszteshez értek, Kerekes hívta vissza Hadara Julit, de ez kijelentette, hogy többé nem akar vele élni. Kerekes hűtlen oldalbordáját kezdte visszafelé ráncigálni. Balog Zsuzsi barátinője pártjára állt s Kerekest egy röggel homlokra vágta. Hadara Juli ekkor Kerekesnek arcát egy kendővel törölgetni kezdte s szemével intett Balog Zsuzsinak, hogy itt az idő; mit ez észbe véve, affajta kétgarasos bicskával Kerekest mellbe szurta. Kerekes sebe következtében másnap a helybeli kórházban meghalt. Balog Zsuzsi, ki a törvényszéki orvos véleménye szerint 13—14 éves, de köllő értelmi fejlettségű s kinek geneológiájából érdekes megemlíteni, hogy apja a helybeli börtönben halt el, anyja pedig jelenleg is a maria nosztrai fenytő intézetben ül, a végtárgyaláson mindkét büncselekményt töredelmesen beismerte, azon jellemző kifejezéssel, hogy ő, ha rábeszelnék, bárki is képes lenne megölni. Szándékos emberölés és lopás büntette miatt a tizen-négy éven alól levő egyénekre megszabott legnagyobb büntetésül két évi börtönt kapott. Hadara Juli erősen tagadta, hogy ő bujtotta fel Balog Zsuzsit Kerekes megölésére, de ez rá bizonyítottván, mint felbujtó és tettestárs, fiatal korára való tekintettel, öt évi fegyházat kapott. Hadara Zsuzsi az ölésben való részesség miatt ellene emelt vád alól bizonyíték hiányában felmentetett. Az olasz pénzén osztozkodó cimborák közül Horvát Borcsa és Ujhelyszki Emma tiz-tiz havi, Singula Lidi és Dancs Mari hat-hat havi börtönt, Weinberger Mór fiakeres kocsis és Holländer Józsefné, ki a »hölgyeknek« a jó tanácsot adta és a rendőrséget tévútra vezetni igyekezett, bünpártolás miatt, az előbbi három, utóbbi pedig hat havi fegyházat kaptak. Holländer József az igazságszolgáltatás keze ügyéből Amerikába vitorlázott. A végtárgyalás egyik kiváló alakját, Friedmann Abrist, ki a saját bémondása szerint zsebmetészként foglalkozik s ha sikerül, lop — a bíróság bizonyíték hiányában kénytelen volt felmenteni. A késő esteli órákban kihirdetett ítéletet a törvényszék folyosóit ellepő cigánysereg éktelen siránkozással és jajveszékéssel fogadta. A helybeli rendőrség dicséretül említem föl, hogy a végtárgyalásra megjelenni nem akaró cigányokat, számszerint 15-öt, rövid fél óra alatt elővezette.

(Izraelita nőegyesület gyűlése.) Gálszecsről írják: mult hó 16-ikán tartotta az izr. nőegyesület rendes gyűlését saját iskolája helyiségében. Vándorkántorok igen sikerült éneke nyitotta meg azt. A tisztválasztáson kívül az összejövetel fő tárgya volt bemutatni a tagoknak, mire fordítottan az ez évi jóvedelemnek egy része. Mint minden évben, e télen is az állami iskolának tizenkét szegénysorsu leánynövendéke meleg ruhát kapott. Valóban megható volt, mikor ezek csinos ruhájokban